

דף ב.א.

מתני'. **הורו בית דין כו'** - כגון שהורו שחלב או דם מותר. **והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם** - מפרש בגמרא. **בין שעשו** - ב"ד ועשה היחיד עמהם כגון שאכל דם או חלב עמהן. **בין שעשו ועשה אחריהן** - בזה אחר זה. **בין שלא עשו** - ב"ד. **ועשה** - היחיד על פיהן. **פטור** - מלהביא כשבה ושעירה הואיל ותלה בב"ד ועשה על פיהם. **הורו ב"ד וידע אחד מהם** - מב"ד שטעו. **או תלמיד ראוי להוראה והלך** - אותו אחד או אותו תלמיד ועשה על פיהם שטעה במצוה לשמוע דברי חכמים כדמפרש בגמרא. **הרי זה חייב** - מפני שלא תלה ממש בב"ד שהרי יודע שטעו ואמרינן בגמ' העושה מפי עצמו חייב בהוראת ב"ד פטור. **גמ': לעולם אין ב"ד חייבין** - כי עשו הקהל או רובו על פיהם כלומר בין למ"ד ב"ד מביאין פר בין למ"ד צבור מביאין פר ולא ב"ד לעולם לא הוי גמר הוראה דלחייב קרבן ולגבי יחיד דלהוי תולה בב"ד. **עד שאמרו** - ב"ד לצבור מותרין אתם. **רב דימי אמר** - לעולם לא נגמרה הוראה לחייבן קרבן עד שיאמרו מותרין אתם לעשות. **אף אנן נמי תנינא** - בפרק אלו הן הנחנקין. **חזר** - זקן ממרא לעירו וכו' הורה לעשות דמשמע דקאמר מותרין אתם לעשות דנגמרה הוראתו חייב. **הורו לה ב"ד להנשא** - על פי עד אחד דאי בשני עדים לא צריך ב"ד. **והלכה וקלקלה** - בזנות ואחר כך בא בעלה. **חייבת בקרבן** - לפי שלא היתה תולה בב"ד מדקתני הורו לה ב"ד להנשא ולא קתני התירוה ב"ד ש"מ דלא נגמרה הוראת' עד שיאמרו מותרין אתם לעשות. **הורו ב"ד לעבור** - דמשמע הורו ב"ד לעשות דאינה גמורה הוראתם עד שיאמרו מותרין אתם לעשות. **והא לא תנן הכי** - כולהו מקשו לרב דימי. **אמר רבא** - תרתי קתני דמשמע הכי והלך היחיד ועשה או שוגג או על פיהם שוגג כגון שהורו בית דין שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו דפטור אע"ג דלא הוי על פיהם ממש ושלא במתכוין קאכיל ליה אפילו הכי הואיל ואילו מתידע ליה דחלב הוא לא הוה הדר ביה שהרי הורו ב"ד שחלב מותר הלכך תולה בב"ד קרינן ביה ופטור. **על פיהם ממש** - כגון שהורו ב"ד שחלב מותר והלך ועשה על פיהם לאשמועי' דשוגג על פיהם פטור. **ואית דאמרי** - חדא קתני להכי איצטריך למיתני שוגג על פיהם דמשמע דבשוגג ממש על פיהם הוא דפטור דהיינו על פיהן ממש דידע דחלב הוא ופטור משום דתלה בב"ד ממש. **אבל שוגג שלא על פיהן** - כגון שהורו ב"ד שחלב

מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב שלא תלה עצמו בב"ד. **רב אמר פטור** - דתולה בב"ד הוי ויחיד שעשה בהוראת בב"ד פטור. ור' יוחנן **אמר חייב** - הואיל ולא הוי על פיהם ממש כתולה בעצמו הוא וחייב. **מעם הארץ בעשותה** - ולא כל עם הארץ. **פרט למומר** - דאינו מביא קרבן על שגגתו דאין מקבלין מידו. **ר"ש בן יוסי אומר אינו צריך הרי הוא אומר אשר לא תעשינה וכו'** - ומומר לא שב מידיעתו הוא לפיכך אינו מביא קרבן על שגגתו ואמר לקמן בפ"ב מומר שאכל חלב והביא קרבן על הדם איכא בינייהו והכא נמי כי הורו בב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן לא שב מידיעתו הוא ולפיכך אינו חייב דהא הורו בב"ד שחלב מותר וקשיא לר' יוחנן דאמר חייב דתולה בעצמו הוא. **אמר רב פפא קסבר ר' יוחנן כיון דאילו הוה ידיע לב"ד דטעו הוה הדרי בהו והוא נמי הוי הדר ביה הלכך שב מידיעתו קרינן ביה** - וחייב קרבן שהרי לא תלה כ"כ בב"ד שלא עשה על פיהם ממש ואמטול הכי קאמר רבי יוחנן דחייב קרבן אבל היכא דעשה על פיהם ממש אע"ג דאילו הוי ידיע לב"ד הוה הדרי בהו והוא נמי הוה הדר ביה והוי שב מידיעתו אפ"ה פטור מפני שתלה ממש בדעת בב"ד. **אמר רבא** - אע"ג דאמר רב כי נתחלף לו חלב בשומן דהוי יחיד שעשה בהוראת בב"ד ופטור מודה רב שאין אותו יחיד משלים לרוב צבור כגון שאמרו בב"ד שחלב מותר והלכו חצי צבור ועשו על פיהם ואכלו חלב ממש והלך זה ואכל ונתחלף לו חלב בשומן. **שאינו משלים לרוב צבור** - ואין מביאין פר דבעינן שיהיו כולן ממש שוגגין בשגגה אחת ע"פ בב"ד. **למה לי למתני כולהו** - במתני' ועשה עמהם ועשה אחריהם שלא עשו ועשה. **בשלמא רישא לא זו אף זו קתני** - דהכי משמע לא מיבעיא זו דעשה עמהם דהוי ודאי תולה בב"ד דפטור אלא אף זו נמי דעשה אחריהם הוי תולה בב"ד ופטור ולא זו בלבד דעשה אחריהם דפטור אלא אף זו דלא עשו בב"ד ועשה אפי' הכי תולה בב"ד הוי ופטור. **אלא סיפא איפכא מיבעיא ליה למיתנא** - דהכי איבעיא ליה למיתנא הורו בב"ד וידע א' מהן שטעו או תלמיד וראוי להוראה והלך ועשה על פיהם בין שלא עשו ועשה ובין שעשה אחריהם ובין שעשה עמהם דלא תלה בב"ד דהוי משמע לא זו בלבד דלא עשו ועשה דלא הוי תולה בב"ד דחייב אלא אף זו דעשה אחריהן לא תלה בב"ד וחייב ולא זו בלבד דעשה אחריהן חייב אלא אף זו דעשה עמהן דס"ד אמינא הואיל ועשה עמהם תולה בבית דין קרינא ביה ולהוי פטור אפילו הכי אמרי' הואיל וידע שטעו לא תלה בבית דין וחייב.

דף ב.ב.

הא לא קשיא דסיפא זו ואין צריך לומר זו קתני - דהכי משמע לא מיבעיא זו דעשה עמהם לא תלה בב"ד ואין צריך לומר זו דעשה אחריהם דודאי לא תלה בב"ד וחייב קרבן וכל שכן אין צריך לומר היכא דלא עשו ועשה דחייב. **גמיר** - למד הדבר. **וסביר** - מבין דבר מתוך דבר. **תנא משנה יתירה** - להכי איצטריך משנה יתירה שלא לצורך לאשמועי' אפילו גמיר ולא סביר ולעולם תלמיד ראוי להוראה גמיר וסביר הוא. **כגון שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא** - שהיו יושבין לפני חכמים והיו ראויין להוראה כדאמרין בפרק קמא דסנהדרין (ד' יז) דנין לפני חכמים שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא. **אמר ליה אביי** - שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא כי האי גוונא דידיעי שטעו ואפ"ה עשו אמאי חייבין קרבן והא מזידין נינהו ומזיד לאו בר קרבן הוא. **וקא טעה במצוה לשמוע דברי חכמים** - אפי' למיעבד איסורא. **לדידי נמי** - דאמרי כגון שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא כגון דקא טעו במצוה לשמוע דברי חכמים. **לאיתויי מבעט בהוראה** - שאם היה רגיל להיות מבעט בהוראה ואחר כך הורו שחלב מותר והלך זה המבעט ועשה על פיהם ואכל חלב דחייב דהואיל והוא רגיל להיות מבעט השתא נמי מבעט וכשהוא אוכל חלב מפי עצמו הוא עושה ואינו תולה בב"ד הלכך חייב קרבן. **תולה בב"ד פטור לאיתויי הורו בב"ד וטעו וידעו שטעו וחזרו בהן** - בין שהביאו כפרתן [ובין שלא הביאו] והלך היחיד ועשה על פיהם פטור דתולה בב"ד הוא וברשות בב"ד הוא עושה. **הא בהדיא קתני לה** - במתני' (לקמן הוריות דף ג) דר' שמעון פוטר. **הא לא קשיא** - דתני כללא זה הכלל והדר מפרש במתניתין. **אם נפש אחת תחטא בשגגה בעשותה** - דמשמע נפש תחטא אחת תחטא בעשות' תחטא הרי אלו שלשה מיעוטי דמשמע בעשותה מפי עצמו חייב למעוטי תולה בבית דין דפטור והני שלשה מיעוטי מפרש במסכת שבת בפרק המצניע (דף צג) לר' יהודה חד למעוטי זה עוקר וזה מניח וחד למעוטי זה יכול וזה יכול וחד למעוטי יחיד שעשה בהוראת בית דין דפטור. **מביאין על ידיהן** - מביאין עליהן. **במאי** - חטאו. **אילימא בשגגת מעשה שלא בהוראת בית דין** - דלא הורו בית דין כלל וכגון שנתחלף חלב בשומן שלא בהוראתם דהכי הוי משמע מיעוט קהל שחטאו בשגגת מעשה גרידתא שלא בהוראה חייבין אבל רוב קהל שחטאו בשגגת מעשה שלא בהוראה יכול יהו פטורין שהרי בב"ד מביאין

פר עליהם ת"ל מעם הארץ דמשמע דאפילו רובן חייבין בקרבן בשגגת מעשה דמייתו כל חד וחד כשבה או שעירה. **ומי מצית למימר הכי** - שהרי ב"ד מביאין עליהם פר כי חטאו רוב קהל בשגגת מעשה שלא בהוראה וכי ב"ד מייתו קרבן שלא בהוראה והא לא הורו כלל. **אלא בהוראה** - דהכי הוי משמע מיעוט קהל שחטאו בהוראה כגון שהורו ב"ד ועשו על פיהם חייבין כשבה או שעירה שהרי אין ב"ד מביאין פר עליהם רוב צבור שעשו בהוראה יכול יהו פטורין ת"ל מעם הארץ דאפילו רובן חייבין. **ומי מצית אמרת הכי** - שצבור מביאין קרבן והא כי כתיב מעם הארץ בשגגת מעשה גרידתא הוא דכתיב ומהכא לא נפקא דליחייבו רוב קהל בהוראה כלל. **אלא לאו הכי קאמר מיעוט קהל שחטאו בשגגת מעשה** - גרידתא חייבין כשבה או שעירה. **שאין ב"ד מביאין עליהם פר בהוראה** - כי הורו ב"ד ועשו מיעוט קהל שחטאו (בשגגת מעשה) על פיהם. **הא הן חייבין** - בהוראה כשבה או שעירה דיחיד שעשה בהוראת ב"ד [חייב] וכי היכי דחייבין בהוראה ה"נ חייבין בשגגת מעשה גרידתא. **אבל רוב קהל שחטאו בשגגת מעשה גרידתא יכול יהו פטורין שהרי ב"ד מביאין עליהם פר בהוראה** - והן פטורין כדאמר לקמן ר"מ אומר שבעה שבטים שחטאו ב"ד מביאין עליהם פר בהוראה והן פטורין וכי היכי דבהוראה פטורין הן לפטרו נמי בשגגת מעשה גרידתא. **ת"ל מעם הארץ דאפי' רובו** - חייבין בשגגת מעשה גרידתא דמייתו כל חד וחד כשבה או שעירה דהאי דכתיב מעם הארץ בשגגת מעשה הוא דכתיב אלמא שמעינן מהא מתני' יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב, ועדיין אני אומר רישא דמתני' הכי איתא בת"כ בעשותה יכול יחיד שעשה חייב שנים שעשו פטורין ת"ל מעם הארץ אפילו מרובין ועדיין אני אומר מיעוט קהל שחטאו חייבין שאין ב"ד מביאין פר על ידיהם וכו'. **אמר רב פפא ממאי דלמא לא הן ולא ב"ד** - וה"ק מיעוט קהל שחטאו בשגגת מעשה חייבין שאין ב"ד מביאין פר עליהם בהוראה והן המועט נמי פטורין דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור. **אי הכי כו'** - א"כ כדקאמרת לא הן ולא ב"ד לא מחייבי בהוראה כלל א"כ מיעוט קהל בשגגת מעשה גרידתא נמי ליפטרו כי היכי דמיפטרו בהוראה דאי הכי כדקאמרת לא הן ולא ב"ד מאי איריא דקא מהדר על רובא לחיובא בשגגת מעשה דקתני אבל רוב קהל שחטאו בשגגת מעשה גרידתא יכול יהו פטורין שהרי ב"ד מביאין עליהם פר בהוראה והן פטורין ת"ל מעם הארץ ואפי' רובו דחייב בשגגת מעשה. **לאו מכלל דמיעוט** - קהל בהוראה פשיטא ליה לתנא

דמיחייבי בהוראה כדאמר הא הן חייבין דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב וכי היכי דמיחייבי בהוראה (שם) הכי נמי מיחייבי בשגגת מעשה גרידתא ואמטול הכי קא מהדר לעיל על רובא לחיוב אלא לדידך דאמרת לא הן ולא ב"ד דאכתי לא נפקא א - לך דמיחייבי מיעוטא בשגגת מעשה גרידתא אי הכי נהדר ברישא על מיעוטא דליחייבו בשגגת מעשה גרידתא ולבסוף נהדר על רובא לחיובא בשגגת מעשה גרידתא. **אלא** - מדקא מהדר על רובא ושביק מיעוטא. **שמע מינה** - דמיעוט בהוראה פשיטא ליה לתנא דחייבין כשבה או שעירה דהכי קאמר שאין בית דין מביאין עליהם פר בהוראה הא הן חייבין דיחיד שעשה בהוראת בית דין חייב וכי היכי דחייבין בהוראה (הם) הכי נמי שלא בהוראה בשגגת מעשה חייבין וכיון דקיימא ליה לתנא דמיעוט בשגגת מעשה גרידתא חייבין הלכך קא מהדר על רובא לחיובא ולעולם שמעינן מהא מתניתין דיחיד שעשה בהוראת בית דין חייב שמע מינה.

דף ג.א

זאת תורת העולה היא העולה - זאת היא העולה הרי אלו שלשה מיעוטי חד פרט לנשחטה בלילה וחד פרט לנשפך דמה וחד פרט ליציאת דמה חוץ לקלעים שאם עלתה על גבי המזבח תרד דלא הויא עולה חשובה והכי נמי מפרש במסכת נדה בפרק יוצא דופן (דף מ). **ז' שבטים** - דהווי רוב שבטים מביאים שבעה פרים דקסבר ר' יהודה דשבט א' איקרי קהל והן מביאין ולא ב"ד. **הוראה תלויה בב"ד** - דכתיב ונעלם דבר דהיינו שהורו לעבור מעיני הקהל דהיינו ב"ד. **ב"ד משלים לרוב צבור** - דעשו עם מעט צבור והשלימו לרוב צבור. **[צבור מייתי]** - ור' מאיר פוטר צבור דהא קא מייתי ב"ד כדאמרי' לקמן רבי מאיר אומר שבעה שבטים שחטאו בית דין מביאין עליהם פר והן פטורין ואי קשיא הא אמרי' בכל התורה אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות והיכי אמרי' אלו ג' מיעוטי דממעטינן אותם בירושלמי מפרש ה"מ היכא דליכא אלא ב' מיעוטי אבל הכא דאיכא ג' מיעוטי בזה אחר זה בחד קרא כולהו אתו למעט וכן בל"ב מדות מצאתי. **אותו השבט חייב** - להביא פר דקסבר שבט אחד אקרי קהל. **רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו** - של ר' מאיר והא מתניתא מפרש לקמן. **אמר רב אסי ובהוראה** - דקיי"ל כי הורו ב"ד ועשו רוב קהל על פיהם שמביאים פר. **הלך אחר רוב יושבי בארץ ישראל** - דאותם שבחוצה לארץ אינן מן המנין ולא אותן דמנחל מצרים

ולחוץ דחוצה לארץ היא. **פשיטא מרובין ונתמעטו** - כגון שהורו ב"ד ועשו רוב קהל על פיהם דנתחייבו להביא פר ולא הספיקו להביא פר עד שנתמעטו שמתו מקצתן היינו פלוגתא דר' שמעון ורבנן - דתנן (לקמן הוריות י) חטא כהן משוח ונשיא עד שלא נתמנו דהיו חייבים להביא כשבה או שעירה ולא הספיקו להביא עד שנתמנו הרי הן כהדיוטות ונחייבם להביא כשבה או שעירה כבתחלה הכא נמי חייבין פר כבתחלה רבי שמעון אומר וכו' הכא נמי אם נודע להם עד שלא נתמעטו חייבין להביא פר אבל אם נודע להן משנתמעטו פטורין. **מועטין ונתרבו מאי** - כגון שהורו בית דין ועשו מיעוט קהל על פיהם דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור ומתו מקצתן של רוב קהל ונתרבו אלו ולאחר שנתרבו נודע להם שחטאו דהני מועטין ונתרבו לא דמי ממש לחטאו עד שלא נתמנו דמועטין כי חטאו בהוראה לאו בני קרבן נינהו דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור אבל כי חטאו כהן משיח ונשיא עד שלא נתמנו נעשו בני קרבן ומחייבי לאתויי כשבה או שעירה אבל מרובין ונתמעטו דמי ממש לחטאו עד שלא נתמנו דהא מרובין כי חטאו בני קרבן נינהו ואמטול הכי קאמר במרובין ונתמעטו דהוי פלוגתא דר"ש ורבנן אבל במועטין ונתרבו איבעיא לן אי דמי לפלוגתא דר' שמעון ורבנן אי לא מי אמרי' ר"ש דבתר ידיעה אזיל דאמר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבין כבתחלה הכא נמי מחייב דכי אתיידע להו בחיובא אתיידע להו דכי נתרבו אתיידע להו ומביאין פר ורבנן דבתר חטאה אזלי דאמרי הרי אלו כהדיוטות הואיל וחטאו כי לא נתמנו הכא נמי אזלי בתר חטאה וכי חטאו אכתי מועטין היו ופטורין דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור. **ותסברא אימור דשמעת ליה לר"ש דאזיל אף בתר ידיעה** - דאמר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבין היכא דהוי ידיעה וחטאה בחיוב. **כי השתא** - דלהוי כי חטאו משנתמנו דלייתי פר ואמאי קתני משנתמנו פטורין אלא מדקתני פטור ש"מ דר"ש חטאה וידיעה בעי בחיובא ומועטין ונתרבו לדברי הכל פטורין דכי חטאו בפטור חטאו דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור. **או דלמא** - כיון דחלב שם אחד הוא דבין חלב המכסה את הקרב ובין חלב המכסה את הדקין שם אחד הוא שחלב סתם איקרו. **כיון דתרי איסורי נינהו** - דחלב אינו שוה בכל דחלב חיה מותר. **או דלמא** - כיון דאילו צבור אכלי האי חלב והאי דם שלא בהוראה בשגגת מעשה מייתו כל חד וחד אי בעו כשבה מייתו אי בעו שעירה מייתו דמצי אשוויי קרבנס השתא נמי כי עשו בהוראה מצטרפי. **ומיעוט בתרא**

בעבודת כוכבים - קרבנם שעירה ולא כשבה.

דף ג.ב.

או לא בעינן ההוא בית דין דהורו להם מעיקרא דתהוי להו ידיעה - כלומר לא בעינן דתהוי להו ידיעה לב"ד קמא ומצטרפי. עד שתפשוט הוראה בכל עדת ישראל - דהיינו אותן שישבו להורות. כגון שהרכין ההוא אחד מהם - או תלמיד בראשו דנראה כהודה לדבריהם ונגמרה הוראה. במארה אתם נארים וגו' - כגון שהגוי כולו דיכולין לקבלה. הכי משמע אי איכא גוי כולו וקא עבר עליה האי גברא אותי אתם קובעים - והכי כתוב בספרים במס' עבודת כוכבים בפ' אין מעמידין. אי איתא לכולהו - סנהדרין של שבעים וא'. היא הוראה - אע"פ שלא הורו כל אותן שישבו להורות. שיבא - אופתא. מתני'. הורו ב"ד - ועשו רוב צבור על פיהם. וידעו שטעו וחזרו - מהוראתן. בין שהביאו כפרתן ובין שלא הביאו כפרתן - ולאחר שידעו שטעו הלך היחיד ועשה על פיהם דזה אין מצטרף עם רוב הצבור לפי שלאחר שנודע להם עשה זה. ר' שמעון פוטר - לפי שברשות ב"ד הוא עושה שזה עדיין לא היה יודע שידעו שטעו וחזרו בהן והוי תולה בב"ד הלכך פטור. ר' אלעזר אומר ספק - כלומר ספק אי כתולה בב"ד אי כתולה בעצמו דמי ומביאין אשם תלוי. ואיזה הוא הספק - כלומר אמאי הוא חייב אשם תלוי. ישב לו בביתו חייב - אשם תלוי. שהוא קרוב לפטור - דהוי ואי תולה בב"ד שלא ידע חזרתן הואיל והלך לו למדינת הים. אמר לו בן עזאי מאי שנא זה - שהלך למדינת הים מן היושב בביתו. אמר לו ר' עקיבא - לפי שהיושב בביתו אפשר שישמע שב"ד חזרו בהן והוי קרוב לתולה בעצמו ולפיכך חייב להביא אשם תלוי וזה שהלך למדינת הים לא היה יכול לשמוע והוי תולה בבית דין ממש הלכך פטור. גמ'. כל הוראה שיצאה ברוב צבור - אע"פ שב"ד חזרו בהן יחיד העושה אותה פטור. לפי שלא ניתנה הוראה אלא להבחין בין שוגג למזיד - להודיע שהעושה על פיהם שוגג הוא ולא מזיד הוא וזה על פי הוראה הוא עושה לפיכך שוגג הוא ויחיד שעשה בהוראת בית דין פטור [פ"א] לא ניתנה הוראה לפטור יחיד התולה בה אלא להכיר לבין עושה בשגגת עצמו לעושה מזיד וברשות בית דין וזה הרי אומר לנו שלא ידע שחזרו ומזיד עשה על פיהם ולא על שגגת עצמו ויחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור. מיתבי פר העלם דבר של צבור - כגון שהורו ב"ד בעבודת כוכבים ועשו צבור על פיהם וידעו שטעו וחזרו בהם

וצריכין מעות כדי ליקח פר ושעירי עבודת כוכבים של צבור. **בתחלה גובין להם** - שגזברין גובין מכל אחד מישראל מעות לקנות מהם פר ושעירי עבודת כוכבים לצורך קרבן דברי ר"ש. **ואמאי** - קאמר רבי שמעון דפטור דברשות ב"ד הוא עושה הא כיון דאגבי להו מעות לצורך פר העלם דבר של צבור הוה מתיידע ליה שהבית דין טעו וחזרו מהוראתן ואמאי הוי תולה בב"ד. **איבעית אימא שגבו ממנו סתם** - שלא הודיעוהו לצורך מה הן גובין. **ואיבעית אימא דלא הוי במתא** - כי גבו להו ולאחר גבייה הוא דעשה על פיהם. **ר"ש אומר מתרומת הלשכה הם באים** - דלא הוי מפרסמא הלכך כי עשה על פיהם הוי תולה בבית דין הלכך פטר ר' שמעון ותנא דמתניתין הכי סבירא ליה אליבא דרבי שמעון דמתרומת הלשכה הן באין. **תניא ר"מ מחייב** - דתולה בעצמו הוי. **ורבי שמעון פוטר** - דתולה בב"ד הוי. **רבי אלעזר אומר ספק** - מביא אשם תלוי. **איכא בינייהו** - בין ר' אלעזר לסומכוס לסומכוס אינו מביא אשם תלוי דהכי קאמר סומכוס מעשה שלו תלוי הוא וליכא למימר שמא תולה בעצמו הוה דלא הוי בר חיוב מעליא דהיכא דהוי לפניו חתיכה אחת ספק של חלב ספק של שומן ואכלו בדין הוא דמביא אשם תלוי משום דאיכא למימר שמא חלב ממש אכל דהוי בר חיוב מעליא אבל הכא ליכא למימר שמא תולה בעצמו ממש הוא שהרי על פי הוראה הוא עושה הלכך מעשה שלו תלוי הוא דצד חיוב שלו תלוי הוא דלא הוי צד חיוב מעליא הלכך אינו מביא אשם תלוי. **לאדם שאכל ספק חלב ספק שומן** - והרי סבור ששומן הוא ונודע לו שספק הוא שמביא אשם תלוי משום דשמא חלב ממש אכל הכי נמי איכא למימר שמא תולה בעצמו ממש הוא.

דף ד.א.

ולא מיבעיא למ"ד צבור מביאין - דכי הביאו כפרתן דמי דהא מפרסמא מלתא ולא הוי האי יחיד תולה בב"ד אלא אפילו למ"ד דכי הוורו ב"ד ועשו קהל על פיהם דב"ד מביאין עליהם פר והם פטורין דאיכא למימר לא מפרסמא מילתא כל כך והאי יחיד תולה בבית דין הוא אפ"ה לאו תולה בב"ד הוא שהרי היה בידו לישאל מפני מה ב"ד מביאין פר ואי שאיל אומרים לו דטעו וחזרו הלכך תולה בעצמו קרינא ביה ואית ביה צד חיוב מעליא הלכך מביא אשם תלוי. **ספק מבעוד יום נתכפר לו** - והיא כפרה מעליא. **ספק משחשכה נתכפר לו** - ולא הוי כפרה מעליא דביום צוותו כתיב דקיימא לן

דפטור דאין צריך להביא קרבן אחר ואע"פ שהוא קרב אחר תמיד של בין הערבים אין בו שום פסול דהכי אמר בפ' תמיד נשחט (פסחים ד' נט) דאתי עשה דפסח ועשה דאכילת קדשים ודחי עשה דהשלמה ואיכא נמי שינויי אחריני טובא והא הכא (מפני) דבין השמשות לית ביה צד חיוב מעליא דליכא למימר שמא משחשכה נתכפר לו שהרי בין השמשות כהרף עין ואין אדם בעולם יכול לעמוד עליו אם מן היום או מן הלילה ופטור ה"נ ליכא למימר שמא ממש תולה בעצמו שהרי כבר הורו ב"ד. **ולא מיבעיא למ"ד ב"ד מביאין** - ולא צבור דלא מפרסמא מלתא היא והאי יחיד תולה בב"ד הוא ופטור. **אלא אפילו למ"ד צבור מביאין** - ואיכא למימר מפרסמא מלתא היא והאי יחיד לאו תולה בב"ד ותולה בעצמו הוא אפ"ה אמר תולה בב"ד הוא דכי עשה על פיהן עשה. **לא משכח איניש דלשייליה** - ולא סליק אדעתיה למישאל למה הביאו צבור פר הלכך ליכא צד חיוב מעליא דהא צד פטור שייך ביה טפי דתולה בב"ד הוא הלכך אינו מביא אשם תלוי. **א** - החזיק בדרך - לילך למדינת הים ועדיין ישנו בעיר. **איכא בינייהו** - לר"ע פטור דהא החזיק בדרך דכיון דטרוד הוא לא היה אפשר לו שישמע דחזרו בהן הלכך תולה בב"ד הוא ופטור לגמרי. **תנא הכי קשיא ליה דבר כולה מלתא משמע** - דהורו לעקור כל הגוף דהא לא כתיב מדבר ואימא איפכא דהורו לבטל במקצת ולקיים במקצת יכול יהו פטורין וכי הורו לעקור כל הגוף יהו חייבין. **ת"ל ונעלם דבר** - בא ללמד דבטול מקצת וקיום מקצת חייב. **מאי משמע** - כלומר היכי משמע האי ונעלם דהוי קיום מקצת ובטול מקצת. **אמר עולא קרי ביה ונעלם מדבר** - דהאי מ"ם דנעלם שדיא אדבר דמ"ם נדרשת לפניו ולאחריו וקרי ביה ונעלם מדבר דמשמע מדבר ולא כל דבר. **חזקיה אמר** - מסיפא דקרא נפקא מכל מצות דמשמע מכל מצות של שבת דהוי בטול מקצת וקיום מקצת או מכל מצות של עבודת כוכבים דהוי ביטול מקצת וקיום מקצת או מכל מצות נדה דהוי ביטול מקצת וקיום מקצת ולא כל מצות השבת דהוי עוקר כל הגוף ולא כל מצות דנדה ודעבודת כוכבים דעוקר כל הגוף. **מצות תרתי משמע** - כלומר מצות טובא משמע כגון נדה שבת ועבודת כוכבים דהכי משמע ועשה אחת מכל מצות ה' דעבד חד מהני או שבת או עבודת כוכבים או נדה ולעולם בעוקר כל הגוף קא מיירי. **אמר ר"נ בר יצחק מצות כתיב** - בחד וי"ו דחדא מצוה משמע דהכי משמע ועשה אחת מכל מצות דשבת או אחת מכל מצות דעבודת כוכבים או אחת מכל מצות דנדה דהוי מקיים מקצת דשבת ומבטל

מקצת והוא הדין לעבודת כוכבים והוא הדין לנדה והוא הדין לשאר מצות דקיום מקצת ובטול מקצת חייב ועוקר כל הגוף פטור. **מה זקן ממרא מן הדבר ולא כל דבר** - דהא כתי' מן הדבר ותנן באלו הן הנחנקין (סנהדרין דף פח) האומר אין תפלין לעבור על דברי תורה פטור חמש טוטפות להוסיף על דברי סופרים חייב דהיינו מן הדבר ולא כל דבר. **אין ב"ד חייבין** - דלא הוי הוראה מעליא עד שיורו להתיר בדבר שאין הצדוקין מודין שיהא אסור שהורו להיתר בדבר איסור שאין כתוב בתורה בהדיא. **זיל קרי בי רב הוא** - דכיון דאפשר לו ללמוד ולידע לא הוי שוגג מעליא וקרוב למזיד הוי. **אחד לאחד** - היינו יום כנגד יום. **דאמרי כדרכה אסירא** - גמר ביאה ושלא כדרכה שריא. **והא** - שלא כדרכה נמי כתיב משכבי אשה שני משכבות אחד כדרכה ואחד שלא כדרכה. **דאמרי כדרכה אסירא אפי' העראה** - דהאי דכתיב את מקורה הערה בכדרכה. **אי הכי** - מאי איריא דקתני שהורו בשומרת יום כנגד יום אפילו נדה נמי כי האי גוונא קיום מקצת וביטול מקצת הוא והוי בדבר שאין הצדוקין מודין בו. **אלא לעולם בכדרכה** - דאמרי בשומרת יום העראה שריא אפילו בכדרכה וגמר ביאה הוא דאסיר ודקאמרת הא העראה כתיב דאמרי העראה באשה נדה הוא דכתי' ולא בשומרת יום הלכך לא מתוקמא בנדה אלא בשומרת יום והוי בדבר שאין הצדוקין מודין בה. **ואי בעית אימא** - דקאמרת שומרת יום הא כתיבא הא לא קשיא דכי קתני כגון דאמרי זבה לא הוה אלא [היכא דחזיא] ביממא כדכתי' כל ימי זובה אבל היכא דחזיא בליליא טהורה והוא הדין לשומרת יום דאמרי דהוא היכא דקחזיא ביממא דהיינו בימי זיבה הלכך לא מתוקמא בנדה אלא בשומרת יום ובזבה והויא הוראה בדבר שאין הצדוקין מודין. **מושיט וזורק** - לא כתיבי בהדיא. **השתחואה שלא כדרכה** - כגון משתחוה לפעור או למרקוליס. **השתחואה** - בפשוט ידים ורגלי' כדכתי' (בראשית יט) וישתחו אפים ארצה.

דף ד.ב.

בעי רב יוסף אין חרישה בשבת מהו - הכא לא מבעיא ליה לרב יוסף בדבר שאין הצדוקין מודין כלל אלא בבטול מקצת וקיום מקצת קא מבעיא ליה. **מי אמרינן כיון דקא מודו** - ב"ד בכולהו שאר מלאכות דשבת דאסירי כבטול מקצת וקיום מקצת דמי וחייבין. (וכלהו) **כדשנין** - לעיל דלא הוי עקירת כל הגוף דשומרת יום. (וכלהו) **כדשנין** - דמושיט וזורק שרי דלא הוי עקירת כל

הגוף. (וכולה) **כדשנין** - דהשתחואה שלא כדרכה שריא. **בחריש ובקציר תשבות** - דמשמע בזמן דאיכא חרישה דהיינו בשאר שני שבוע תשבות איכא שבת. **בזמן דליכא חרישה** - דהיינו בשביעית ליכא שבת. **נביא שהתנבא** - כגון שתחלתו נביא של אמת ולבסוף נביא השקר שהתנבא לעקור דבר מדברי תורה חייב ודברי הכל בחנק. **לקיום מקצת ולבטל מקצת** - דשאר מצות ר"ש פוטר וה"ה לרבנן. **ובעבודת כוכבים אפי' אמר לך היום עובדה ולמחר בטלה** - דהיינו קיום מקצת ובטול מקצת דעבודת כוכבים חייב דרחמנא אמר להדיחך מן הדרך אפי' מקצת דרך ובעבודת כוכבי' הוא דכתיב וכי קתני חייב כגון לרבנן בסקילה ולר"ש בחנק והכי מתרץ ליה רב חסדא בפ' אלו הן הנחנקין (סנהדרין דף צ) והיום עובדה ולמחר בטלה כאין שבת בשביעית דמי וקרי להו ביטול מקצת וקיום מקצת ש"מ. **מתני' ואמר להם טועים אתם** - לא הוי הוראה מעליא ופטור דבעינן עד שיורו כולן כדאמר לעיל. **או שלא היה מופלא של ב"ד שם** - אע"ג דלא הוה מסנהדרין עצמן דאילו הוי מסנהדרין עצמן אפי' (אם) קטן שבכולן לא היה שם לא הויא הוראה מעליא כדאמר לקמן מאם כל עדת איתא לכולה סנהדרי הויא הוראה ואי לא לא ואיכא למימר נצטרך אחד מהן לצאת לדרך ומינו אחר במקומו א"נ זקן (או) שאין לו בנים היה לכך נתמנה אחר בסנהדרין. **או זקן שאין ראוי לבנים** - וקשיא לי מפני מה אין ראוי להוראה. **ונאמר להלן עדה** - ושפטו העדה והצילו העדה (במדבר לה) דהיינו סנהדרין כדתנן בפ"ק דסנהדרין (ד' ב). **נאמר כאן עדה** - דכתיב (ויקרא ד) אם כל עדת ישראל ישגו. (ושפטו את העדה) - מה להלן ראויין להוראה כו'. **גמ' והתם מנ"ל** - דכולהו דהויין ראויין להוראה. **אמר רב חסדא** - גמר ממשה דמשה אוקי סנהדרין דהו כולן ראויין להוראה דכתי' והתיצבו שם עמך עמך בדומין לך דליהוי (הם) כולן ראויין להוראה ה"נ בעינן דסנהדרי דעלמא ליהו ראויין להוראה והואיל ומצינו דעדה האמורה כאן כולן ראויין להוראה שמעינן מינה נמי דהיינו סנהדרי גדולה דתניא בת"כ עדת ישראל עדה המיוחדת לכל ישראל ואיזו זו סנהדרי גדולה. **ואימא עמך משום שכינה** - דלגופיה הוא דאתא כלומר שיהו עומדין עמך ולא יכנסו לפני ולפנים במקום שכינה דסלקא דעתא אמינא והואיל דכתב אספה לי דיכנסו במקום שכינה קמ"ל [ל"א] עמך משום שכינה כלומר ברור צדיקים גמורים שאני רוצה להשרות שכינה עליהם. **אתך בדומין לך** - שיהיו ראויין להוראה. **מתני' הורו ב"ד שוגגין ועשו הקהל שוגגין** - על

פיהם ב"ד מביאין פר רבי מאיר כדאית ליה ור' יהודה כדאית ליה ור"ש כדאית ליה דהוי הוראה מעליא. הורו ב"ד מזידין ועשו הקהל שוגגין - לא הוי הוראה מעליא דאם כל עדת ישראל ישגו כתיב דבעינן שוגגין בב"ד והכא הוה ליה שגגת מעשה בלא הוראה ומביאין כל אחד מן הקהל כשבה או שעירה דכיחיד דמו. הורו ב"ד שוגגין ועשו הקהל מזידים פטורים - דמזיד לאו בר קרבן הוא. גמ'. טעמא דשוגגין ועשו מזידים דפטורין - דמזיד לאו בר קרבן הוא לא צבור ולא יחיד הא שוגג דומיא דמזיד דלא הוי ממש תולה בב"ד הוי שוגג תולה בעצמו וחייב בשגגת מעשה קרינא ביה. כגון שהורו ב"ד שחלב מותר - שעל הקרב ולא שעל הכליות דלא הוי עוקר כל הגוף. ונתחלף חלב בשומן ואכלו - דחייב דתולה בעצמו הוא והאי דקרי ליה דומיא דמזיד משום דכי היכי דמזיד לאו תולה בב"ד הוא האי שוגג נמי לאו תולה בב"ד הוא ותפשוט האי דבעי רמי בר חמא (לעיל הוריות דף ב). אמר לך - רמי בר חמא האי דקתני שוגגין ועשו מזידים לאו למידק מינה קא אתי אלא איידי דתנא מזידין ועשו שוגגין תנא נמי שוגגין ועשו מזידים וכדי נסבה ולא דייקי' מינה כלום ובעיא דידי' מהא ליכא למשמע מינה. מתני'. הורו ב"ד ועשו כל הקהל או רובן על פיהן מביאין פר - (כגון) ב"ד ולא צבור. בעבודת כוכבים ב"ד מביאין פר ושעי' דברי ר"מ - דבעבוד' כוכבים בהוראה פר ושעיר מייתי דכתי' בפ' שלח לך אנשים וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה דהיינו בעבודת כוכבים כדאמר לקמן בפרק הורה כהן משיח איזו היא מצוה ששקולה כנגד כל המצות הוי אומר זה עבוד' כוכבי' וכתוב (במדבר טו) ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעולה לריח ניחוח לה' מנחתו ונסכו כמשפט ושעיר עזים אחד לחטאת. רבי יהודה אומר י"ב שבטים מביאין י"ב פרים - דכל שבט ושבט אקרי קהל וקסבר צבור מביאין פר ולא בית דין.

דף ה.א.

רבי שמעון אומר שלש עשרה פרים - פר לכל שבט ושבט ופר לבית דין וטעמייהו דכולהו מפרש בגמרא. הורו בית דין ועשו שבעה שבטים או רובו - של כל שבט ושבט דשבעה שבטים וכגון דהוי רובן של ישראל מביאין פר וכו' דברי רבי מאיר [דס"ל] ב"ד מביאין פר ולא צבור. רבי יהודה אומר ז' שבטים שחטאו מביאין ז' פרים ושאר שבטים שלא חטאו מביאין פר פר על ידיהם - כלומר פר לכל שבט ושבט ואמר בגמרא דז' דקאמר ר' יהודה לאו

דוקא דהוא הדין לשבט אחד שחטא על [פי] הוראת בית דין הגדול שהשאר שבטים שלא חטאו מביאין על ידיהן פר פר ואידי דקאמר ר"מ ז' דאיהו בעי רובא ממש קא"ר יהודה נמי. **וחכמים אומרים אין חייבים פר אלא על הוראת ב"ד הגדול** - אבל שבט אחד בהוראת בית דינו כשגגת מעשה דמי ומביאין כל אחד כשבה או שעירה. **עדת ישראל** - היינו סנהדרין כלומר סנהדרין של ישראל דהיינו ב"ד הגדול. **גמ' ידעו שהורו וטעו מה שהורו** - כלומר הורו ב"ד שחלב מותר בבטול מקצת ועשו קהל על פיהן ואכלו שוגגין חלב ודם דהוי חד בשגגת מעשה בלבד וחד בהוראה ואח"כ ידעו שהורו שלא כראוי אלא שטעו במה שהורו דאינם יודעים אם על החלב הורו או על הדם יכול יהו חייבין פר דליהוי הוראה מעליא. **ת"ל ונודעה החטאת** - אשר חטאו עליה והקריבו כלומר דצריך שיודע החטאת שיהיו יודעין על מה הורו אם על החלב או על הדם. **ולא שידעו החוטאין** - דלא סגי בידיעה דחוטאין דאע"ג דעשו בהוראה דממה נפשך חד מנייהו בהורא' הוה דהא אכלי לתרווייהו חלב ודם אפ"ה פטורין דצריך שיברר להם אותו חטא שעשו בהוראה. **חטאו שני שבטים מביאין ב' פרים** - והוא הדין דכי חטא שבט אחד שמביא פר אחד והא קמ"ל דשני שבטים לא סגי א - להו בפר אחד. **לחייב על כל קהל וקהל** - דשבט אחד איקרי קהל כדמפרש טעמא לקמן. **מה הקהל האמור למעלה ב"ד עם הקהל** - דתרווייהו כתיב למעלה ב"ד עם קהל דכתיב ונעלם דבר מעיני הקהל דהאי מעיני היינו ב"ד. **אף קהל האמור למטה** - והקריבו הקהל ב"ד עם הקהל הכי דריש ר"מ מה קהל האמור למעלה ונעלם דבר מעיני הקהל בית דין ולא קהל כלומר דהוראה תלויה היא בב"ד ולא בקהל דהא לא כתיב ונעלם מקהל אלא מעיני הקהל דמשמע מב"ד של קהל ולא מקהל אף קהל האמור למטה והקריבו הקהל בית דין ולא צבור. **מה נפשך** - דתנן במסכת כריתות בפ' ספק אכל חלב (דף יט) חלב ונותר לפניו ואכל את אחד מהם ואינו יודע איזה מהן אכל רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר ותניא אמר רבי אליעזר מה נפשך אם חלב אכל חייב אם נותר אכל חייב אמר לו רבי יהושע הרי הוא אומר אשר חטא בה עד שיודע לו במאי חטא הכא נמי סבירא ליה לר' אליעזר מה נפשך אם חלב אכלו בהוראה מביאין פר ואם דם אכלו בהוראה מביאין פר וחייבין ממ"נ. **אפי' תימא רבי אליעזר ושאי הכא דכתיב ונודעה החטאת אשר חטאו עליה והקריבו** - דמשמע שיודע להם החטא שחטאו עליו ע"פ בית דין. **התם נמי הא כתיב אשר חטא בה** -

דמשמע עד שיודע לו במה חטא. **בה** - (פרט למתעסק דבה) משמע דמתכוין לעשות החטא פרט למתעסק בשבת כגון שנתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר דפטור אבל מתעסק בחלבי' ובעריות חייב שכבר נהנה כדאמר בפ' ד' מיתות (סנהדרין סב). **ד' קהל כתיבי** - מעיני הקהל והקריבו הקהל דלימא קרא מעיני קהל מאי הקהל תרי וליכתוב קרא והקריבו קהל מאי הקהל תרי והרי ארבעה, חטאת הקהל לא קא חשיב דהא לא כתיב לא בהוראה ולא בהקרבה. **לחייב על כל קהל וקהל** - על כל שבט ושבט דשבט אחד איקרי קהל כדאמר לקמן. **וחד להוראה תלויה בב"ד** - כדאמר לעיל הוריות (דף ג) הקהל ועשו הוראה תלויה בב"ד ומעשה תלוי בקהל וחד למידה דשאר שבטין שלא חטאו נגררין אחר החוטאין ומביאין על ידיהם פר פר. **וחד לשבט שעשה בהוראת בית דינו** - כדתנן בסיפא דמתניתין הורו בב"ד של אחד מן השבטים כו'. **ג' קהל כתיבי** - מעיני הקהל לא דרשינן ביה תרתי דהא לשמוש הוא דאתא דאורחיה דקרא דמשתעי הכי כדאמרי אינשי מעיני דפלינא הכא נמי מעיני הקהל משמע מעיני של קהל וחד הוא אבל והקריבו הקהל דרשינן ביה תרי דלכתוב קרא והקריבו קהל מאי הקהל תרי הא תלת. **חד לחייב על כל קהל וקהל** - דר"ש נמי ס"ל דשבט אחד איקרי קהל אייתרי ליה תרי לג"ש נאמר קהל למעלה וכו'. **ור"ש בן אלעזר מ"ט** - דכתיב בהוראה דעבודת כוכבים בפרשת שלח לך אנשים והיה אם מעיני העדה אלמא אפי' מיעוטא חטאו מביאין פר ושעירה דכתיב מעיני משמע מקצת עיני ולא כל עיני וכתוב כי לכל משמע דרובא אין דרובו ככולו ומיעוטא לא הא כיצד וכו' דמעני אפי' מיעוט קהל כגון ברוב שבטים והאי דכתי' כי לכל דבעינן רובא דקהל אפילו במיעוט שבטים.

דף ה.ב.

ור"ש ור"מ - דדרשי תרי קהל לג"ש ולא אייתר חד להוראה תלויה בבית דין אם כן הוראה תלויה בבית דין מנא להו. **מעני העדה נעשתה לשגגה** - שתעשה לשגגה על ידי אחרים דהיינו על ידי הוראת בב"ד דהוראה תלויה בבית דין. **רבא אמר כי לכל העם בשגגה** - שיהו כולם תלויין בשגגת הקהל וב"ד דהוראה תלויה בב"ד ומעשה תלוי בקהל. **הוה אמינא אפי' מיעוט** - חטאו מביאין פר. **הוה אמינא בית דין בהדי רובא** - ולא יהו מביאין פר עד שיעשו בית דין עם הצבור דליבעי לבית דין הוראה ועשיה כתב רחמנא והיה

אם מעיני העדה נעשתה לשגגה שתעשה שגגה על ידי אחרים דהוראה בלבד תלויה בבית דין. **ילפינן מעיני מעיני** - כתיב הכא מעיני הקהל וכתוב בעבודת כוכבים והיה אם מעיני העדה. **אבל חד שבט דליכא רובא לא** - והוא הדין לשנים או שלשה שבטים. **רבי שמעון תמניא בעי** - פר לכל שבט ושבט ופר לבית דין. **אי בהוראת בית דינו רבי שמעון לית ליה** - דהא לא מייתר ליה (לא) קהל להוראת בית דינו. **אלא לאו רבי יהודה היא** - וקתני מה הן מביאין פר אחד אלמא לא מייתו שאר שבטים בהדיה. **אמרי הכא במאי עסקינן וכו'** - ותנא קמא רבי שמעון בן אלעזר הוא ורבי שמעון דאמר שני פרים קסבר פר לכל שבט ושבט דשבט א' איקרי קהל כגון שחטאו שבעה שבטים והן רובן של קהל דכי הויא רובא בגברי ורובא בשבטים הוא דמביא פר לכל שבט ושבט ופר לב"ד אבל היכא דאיכא ששה והן רובא או שבעה ואינן רובא כיון דלאו רובא בגברי ורובא בשבטים כחד שבט דמו ומביאין פר אחד ופר לב"ד. **איבעיא להו שבט אחד שעשה בהוראת בית דין הגדול לרבי שמעון מי מייתו** - פר או לא מי אמרינן כי אמר ר' שמעון לחייב על כל קהל וקהל דשבט אחד איקרי קהל כגון שחטאו שבעה שבטים דהו רובן אבל היכא דליכא רובא כיחיד דמו ופטורים דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור או דלמא כיון דסבירא ליה דשבט אחד איקרי קהל לא שנא שבט אחד ולא שנא שבעה מביאין פר לכל שבט ושבט ופר לב"ד. **אלא** - הכא במאי עסקינן כגון שחטאו ששה וכו' דכיון דאיכא רוב רובא כל דהו קאמר דמביאין פר ופר לב"ד. **אלא לאו רבי שמעון** - וקתני שבט אחד חייב על הוראת בית דין הגדול אלמא כי אמר שבט אחד איקרי קהל אפילו כי חטא שבט אחד כמרובין דמו ומביאין פר ופר לב"ד והכי סבירא ליה לרבי שמעון דהיכא דאיכא רובא בגברי ורובא בשבטים מביאין פר לכל שבט אבל היכא דחטאו ששה והן רובן או שבעה ואינן רובן כשבט אחד דמו ומביאין פר ופר לבית דין מדקתני מה הן מביאין וכו' ולא מתוקמא רישא אלא כרבי שמעון בן אלעזר כגון שחטאו ששה וכו' וקאמר רבי שמעון שני פרים פר להו ופר לבית דין. **מדכתיב קהל יהודה** - אלמא דשבט אחד איקרי קהל. **ודלמא שאני שבט יהודה דהוה עמיה בירושלים שבט בנימין** - ושני שבטים הוא דאקרי קהל אבל שבט אחד לא. **אלא מהכא הנני מפרך והרביתך ונתתיך לקהל עמים וגו'** - והיכא אמר ליה הכי דכתיב וירא אלהים אל יעקב עוד בבואו מפדן ארם וגו' וכתוב ויאמר לו אלהים אני אל שדי פרה ורבה גוי וקהל גוים יהיה ממך וגו'. **מאן הוה אתיליד**

ליה בההיא שעתא - כלומר מאן הוה עתיד למילד ההיא שעתא בנימין ושמע מינה דקאמר ליה רחמנא השתא מתיליד לך קהל אחרינא. **י"א שבטים לא** - בתמיהה והא אמרת דשני שבטים איקרו קהל יהודה ובנימין אלא ודאי הכי קאמר ליה דהשתא מתיליד לך קהל אחרינא אלמא שבט בנימין לבדו איקרי קהל.

דף ו.א

הכל עולה סלקא דעתך - והכתיב שעירי עזים לחטאת. **אף חטאת** - דהקריבו לא נאכלת לפי שהיו שעירין של צבור הנשרפין לפי שהכניסו דמן לפני ולפנים כדכתיב וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש כדתנן (זבחים דף מז) פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין דהיינו שעירי עבודת כוכבים דצבור דאמר רב יהודה על עבודת כוכבים הביאום. **ואידך דב"ד** - ואחד שהביאו ב"ד הרי י"ב. **בין לר' יהודה בין לר' שמעון בין לרבי מאיר** - היכי קרבי הנהו חטאות והא מייתי הנהו דחטאו בימי צדקיהו דהוה חטאת שמתו בעליהן. **לפי שאין מיתה בצבור** - דאע"ג דמתו צבור לא אזלא למיתה חטאת דידהו. **אילימא מדכתיב תחת אבותיך יהיו בניך** - דמשמע דבנים במקום אבות קיימי וכאבות חיים דמו והכא איכא בנים דדורו של צדקיהו. **אי הכי אפי' ביחיד נמי** - לימא חטאת שמתו בעליה דלא למיתה אזלא דלהו הבן במקום אב. **משעיר דר"ח** - דהוה חטאת דאמר רחמנא דניתו מתרומת הלשכה דכל קרבנות צבור מתרומת הלשכה הם באין והא דלמא מייתי להו מישראל לאחר שנתרמה תרומת הלשכה. **והנך** - ישראל דפיישו. **היכי מייתו** - שעיר דר"ח דאתא מתרומת הלשכה והא הוה חטאת שמתו בעליה אלא ש"מ וכו'. **מי דמי שעיר דר"ח** - דלמא מיתו מצבור דלמא לא מיתו דספק הוה ואהכי קרבה אלא הכא דורו של צדקיהו ודאי מתו. **ראויה כפרה זו** - בעגלה ערופה שתכפר על יוצאי מצרים וכיון שתכפר על יוצאי מצרים מצרים מיתו נינהו אלמא אין מיתה בצבור וה"ה לדורו של צדקיהו דאע"ג דמתו מתכפרין בהנהו חטאות. **התם** - גבי עגלה ערופה כולהו איתנהו בחיים דעיקר כי אתיא עגלה ערופה אהני (דהיכי) דאיתנהו קא אתיא ומגו דמכפרה אחיים מכפרה נמי אמתים דהיינו יוצאי מצרים אבל הכא מי הוו חיים הני דורו של צדקיהו. **ודלמא מעוטי הוו** - דהאי דכתיב ורבים מהכהנים והלויים דלמא מעוטי דצבור דבית שני הוו והוה ליה חטאת שמתו רוב בעליה ולא

קרבה והכא כתיב דקרבה. **הא לא מצית אמרת דמעוטי הו** - אלא ודאי רבים הו דכתי' ואין העם מכירים קול תרועת השמחה לקול בכי העם ואותן דבוכים מדור של בית הראשון היו ומדאין מכירין קול השמחה שמע מינה דרובא הו אותן דבוכין והוי כחטאת שרוב בעליה קיימין ומשום הכי קרבה. **והא מזידין הו** - דורו של צדקיה ובני קטלא נינהו ולא בני קרבן נינהו והיכי מתכפרים בהנך חטאות. **הוראת שעה היתה** - דאף על גב דהו מזידין הו מתכפרים. **תנו רבנן מת אחד מן הצבור** - כגון שהורו ב"ד ועשו צבור על פיהם ולא הספיקו להביא עד שמת אחד מן הצבור חייבין וכו'. **מת אחד מן ב"ד** - והויא ליה חטאת שמת אחד מן השותפין דהויא כמתו מקצת בעליה ולא קרבה הא דאיקרי להו שותפין לא משום דחטאת של שותפין דעלמא קרבה דאין שנים מביאין קרבן אלא האי דאיקרי להו שותפין משום דלא מצי קרי להו צבור דהא לאו צבור נינהו הלכך קרי להו שותפין. **דאין צבור מתים** - דאין דין מיתה בצבור דכי גמירי חטאת שמתו בעליה למיתה אזלא ביחיד ולא בצבור. **שמעינן ליה לר"ש דאמר חטאת השותפין אינה מתה דתניא פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהם** - ונתכפרו בהן ואח"כ נמצאו האבודים כולן ימותו דברי רבי יהודה ר' אלעזר ור' שמעון אומרים ירעו והא הכא דפר של יום הכפורים דהיינו פר של אהרן הוי חטאת השותפין דכהנים מתכפרים בו וקאמר רבי שמעון ירעו דלא הוי כחטאת שכפרו בעליה בעלמא דלמיתה אזלא משום דחטאת שותפות לאו כחטאת יחיד דמיא אלא כחטאת צבור דמיא והוא הדין כי מת אחד מן השותפין דלא כחטאת שמתו בעליה דמיא אלא חטאת השותפין היא ואינה מתה והכא הוא דקאמר ירעו משום דהא כפרו בעליה אבל היכא דמת אחד מן השותפין אימא לך דסבירא ליה לרבי שמעון דקרבה דחטאת השותפין אינה מתה הלכך לא מיתוקמא כרבי שמעון. **רבי יהודה אומר כולן ימותו** - דהכי ס"ל דאפי' חטאת צבור מתה. **אמר ליה רב יוסף כהנים קא אמרת שאני כהנים דאיקרו קהל דכתיב על א** - הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר - דאתקש לקהל וכיון דאיקרו קהל משום הכי קאמר רבי שמעון דפר חטאת דידהו כחטאת שעיר דקהל דמי דאינה מתה אבל בחטאת השותפין לעולם אימא לך דס"ל לרבי שמעון דכי מת אחד מן השותפין דלא קרבה וכי מת אחד מן בית דין פטור ואכתי נוקמה כר"ש.

אלא מעתה - דכהנים איקרו קהל לייתו פר בהוראה. וכ"ת הכי נמי טפי להו **שבטים** - לר"ש הויין י"ג שבטים ותנן רבי שמעון אומר י"ג פרים פר לכל שבט ושבט ופר לב"ד דלא הוו אלא י"ב שבטים. **אלא אמר רב אחא בר יעקב שבטו של לוי לא איקרי קהל** - והוא הדין לכהנים דלא איקרו קהל דכהנים הויין בכלל שבט לוי (ואכתי נוקמה) כר' שמעון. **ונתתיך לקהל עמים ונתתי את הארץ הזאת לזרעך אחריך אחוזת עולם כל שיש לו אחוזה איקרי קהל** - וכהנים ולוים אין להם אחוזה. **כראובן ושמעון יהיו לי** - דבתרי שבטים חשיב להו כראובן ושמעון. **והא כתיב על שם אחיהם יקראו בנחלתם** - דלנחלה הוקשו אפרים ומנשה לשאר שבטים שיהיו נוטלים בנחלה כשאר שני שבטים ולא לדברים אחרים הוקשו אבל אין מביאין ב' פרים ואכתי חסרי להו מי"ב שבטים אלא שמעינן מינה דלוי איקרי קהל וכהנים לא איקרי קהל ושותפין נינהו ולא מתוקמא כר"ש דקרא הכי משמע ומולדתך. **כנחלתם כך חנייתם** - שיעקב אבינו חלק להם את הארץ וציום היאך יחנו לדגליהם וכן מצינו במדרש תנחומא דיעקב אבינו תקן להם דגלים וחלק להם הארץ וכן מצינו איש על דגלו באותות באות אשר צוה להם אביהם שלאותן רוחות שנחלקו לשאת מטתו לאותן רוחות חנו לדגליהם והיינו דאמרי' כנחלתן כך חנייתן. **מאי הוי עלה** - אי הוה דוקא הא דאביי דאמר דשמעינן ליה לר"ש דאמר דחטאת השותפין אינה מתה או לאו דוקא. **ת"ש** - דתניא ר"ש אומר וכו'. **שאין צבור מפרישין נקבה** - שאין אתה מוצא קרבן צבור שהיתה באה נקבה. **שאין תמורה בצבור** - דכתיב לא יחליפנו ולא ימיר דלשון יחיד הוא ולא צבור ושותפין והכי מפרש בפ"ק דמס' תמורה (דף יג). **שנתכפרו בעליה ושעברה שנתה לא שמענו** - אם מתים בצבור אי לא. **וכי דנין אפשר משאי אפשר** - הא ולד חטאת ותמורת חטאת ושמתו בעליה אי אפשר בצבור וקא אמר מה מצינו. **הא לא קשיא** - דלא הוי דנין אפשר משאי אפשר משום דר"ש בחד מקום גמיר להו דכי נצטוו ישראל על ד' חטאות בחד מקום גמיר להו הלכה למשה מסיני שיהיו נהוגות יחד במקום אחד או ביחיד או בצבור וקא דייק ר"ש אי ס"ד בצבור הנך כולהו מי איתנהו יחד בצבור אלא ש"מ דביחיד אמורה ולא בצבור דכי היכי שמתו בעליה ולד חטאת ותמורת חטאת ליתנהו בצבור ה"נ שכיפרו בעליה ושעברה שנתה ליתנהו בצבור דעל כרחין ילמוד סתום מן המפורש והכי אמרינן במס' תמורה בפ' יש בקרבנות יחיד (ד' טז)

אמר ר"ש בן לקיש ארבע נתנו להם דמתות והחמישי ירעה ויחד ניתנו שיהיו נוהגות במקו' א' ומספק העמידום על חמש שיהיו חמשתן מתות ואי ס"ד דארבע ניתנו להם בצבור הנך כולהו ד' מתות מי איתנהו בצבור הא לא משכחת לה דאפשר בצבור אלא שנים ותו לא אלא על כרחך ילמוד סתום מן המפורש וקא דייקא מהא מתניתא דכי היכי דאמר ר"ש ה' חטאות מתות ביחיד ולא בצבור דמההיא דוקיא דייק ר"ש דיחיד ולא בשותפין דהיינו ב"ד משום דאי אתה יכול לומר ולד חטאת בשותפין שאין השותפין מביאין נקבה דפר ושעיר הוא דמביאין ואי אתה יכול לומר תמורת חטאת בשותפות שאין תמורה בשותפין דעלמא וכ"ש בב"ד דה"נ תנן במס' תמורה (דף יג) אין השותפין עושין תמורה וילמוד סתום מן המפורש מה מצינו בולד חטאת ותמורת חטאת ביחיד דברים אמורים ולא בשותפין אף חטאת שמתו בעליה ושכפרו (על) בעליה ושעברה שנתה ביחיד ולא בשותפין דחטאת שמת אחד מן השותפין קרבה הלכך הא דקתני מת אחד מב"ד פטור לא מתקומא אליבא דר"ש. **הדרן עלך הורו בית דין. מתני'. הורה כהן משיח** - הורה שוגג ועשה מזיד או שהורה מזיד ועשה שוגג פטור מקרבן שהוראת כהן משיח לעצמו כהוראת ב"ד לצבור מה הוראת ב"ד לצבור אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אף הוראת כהן משיח לעצמו אינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה כדמפרש בגמרא לאשמת העם הרי משיח כצבור וכי הורו בית דין מזידין ועשו קהל שוגגין לא הוי הוראה והוי שגגת מעשה לחודיה והווי יחידין ומייתו כל חד וחד כשבה או שעירה אבל כהן משיח כי הורה מזיד ועשה שוגג לא דיניה כיחיד ופטור לגמרי דהכי אמרינן בפרק בתרא (דף יא) מעם הארץ פרט למשיח דאינו מביא קרבן בשגגת מעשה. **גמ'. שוגג ועשה שוגג מביא פר פשיטא** - דכי הורה בשוגג ועשה שוגג דהוי שוגג מעליא ומביא פר קרבן. **מהו דתימא כיון דאי מתידע ליה** - מאיזה טעם הורה שמא היה חוזר בו מאותו טעם וכי שכח ההוא טעמא ואף על פי כן הוא עושה ותולה בהוראתו ראשונה אימא כמזיד דמי ולא מחייב קרבן קא משמע לן. **(שיכול** - לגמור מדין קל וחומר שמשח כצבור ולא צריך למכתב לאשמת העם אע"ג דאילו לא נאמר לאשמת העם הייתי למד מן הדין).

דף ז.א

צבור מוצא מכלל יחיד - דיחיד מביא כשבה או שעירה וצבור מביא פר. **נשיא**

מוצא מכלל יחיד - דבכלל אם נפש אחת הוא ומוצא מכללו דיחיד מביא כשבה או שעירה ונשיא מביא שעיר. **מה נשיא** - בשגגת מעשה בלא העלם דבר וכו'. **צבור בפר ואין מביאין אשם תלוי** - כלל כדאמר לקמן דכתיב ביה באשם תלוי ואם נפש כי תחטא וגו' ולא ידע ואשם וכתוב וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע מי שחטאתו ושגגתו שוה חייב בשגגת מעשה בלא העלם דבר יצא כהן משיח שחטא בהעלם דבר וכ"ש צבור דיצא מאשם תלוי משום דהעלם דבר בהדיא כתיב בהו ואין חטאתו ושגגתו שוה דבעינן העלם דבר עם שגגת מעשה ועוד דצבור אינו בכלל נפש. **נשיא** - משיח מביאין שעירה בעבודת כוכבים דכתיב בפרשת שלח לך אנשים בעבודת כוכבים ואם נפש דאחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח במשמע. **ומביא אשם ודאי** - בין נשיא ובין משיח דכתיב באשם גזילות ובאשם מעילות נפש ומשיח ונשיא בכלל נפש אחת הן וצבור אין מביאין אשם ודאי דאינו בכלל נפש אחת והא דתנן אין חייבין אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת וכן המשיח הכי משמע דב"ד הוא דאינו חייבין כלל עד שיורו בדבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת שאם הורו בשחייבין על זדונו כרת ושגגתו אשם פטורין לגמרי ועוד דבאשמות אין בהם דין שוגג דעל זדון הוא מביא אשם וכן המשיח אין מביא פר אלא בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אבל במקום אשם ודאי חייב אשם לפי שהוא בכלל נפש אחת דלהכי הושוה לצבור דאין מביאין פר במקום אשם. **ומנא ליה** - דאין משיח מביא אשם תלוי. **דכתיב** - באשם תלוי וכפר הכהן על שגגתו אשר שגג מחטאתו מי שחטאתו ושגגתו שוה דאינו חייב עד דהוי הכל בשגגת מעשה דהיינו יחיד יצא משיח שחטאתו ושגגתו אין שוה דאינו חייב עד דהוי הכל בשגגת מעשה דהיינו יחיד יצא משיח שחטאתו ושגגתו אין שוה דאינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה. **לאשמת העם ע"כ לא קאמר ליה** - כלומר מלאשמת העם קאמר דנפקא ליה דאין חטאתו ושגגתו שוה דמשיח כצבור והא אכתי לא קמה ליה היקש דלאשמת העם דעדיין לא הועמד לאשמת העם במקומו דהא קאמר אע"ג דאילו לא נאמר לאשמת העם יכולני ללמוד מן הדין דמשיח צריך העלם דבר עם שגגת מעשה בצבור וקאמר נראה למי דומה צבור בפר ואין מביאין אשם תלוי ומשיח בפר ואין מביא אשם תלוי בענין זה הוא דומה משיח לצבור אע"ג דאילו לא נאמר לאשמת העם והכא קאמר דמלאשמת העם נפקא ליה דמשיח אין חטאתו ושגגתו שוה דאין מביאין אשם תלוי והלא בלא אשמת העם הוא דן ולמד. **אלא אשם כדי נסבה** - אלא עיקר הדין שהוא דן כך הוא

צבור בפר משיח בפר מה צבור אינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אף משיח לא יהא חייב אלא על העלם דבר ושגגת מעשה. **מתני'.** **הורה** - כהן משיח בעצמו כגון דמורו בתרי איסורי ב"ד בחלב והוא בעבודת כוכבים. **נתכפר לו בפני עצמו** - דמביא פר בפני עצמו דאי הורה הוא בפני עצמו ולא הורו ב"ד כלל לא איצטריך למיתני דחייב להביא פר דמקרא מלא הוא אלא כי איצטריך למיתני כגון שהורו בשני איסורים. **הורה עם הצבור** - ב"ד כגון דהורו בחדא איסור הוא בחלב והן בחלב. **נתכפר לו עם הצבור** - שהוא מתכפר בשל ב"ד ומפני מה מתכפר בשל בית דין עם הצבור כי הורה עם הצבור לפי שבדברים הרבה שוה משיח לב"ד שאין ב"ד חייבין קרבן עד שיורו לבטל מקצת וכן המשיח וכו' והואיל והושוה משיח לב"ד הלכך כי הורה עם הצבור ועשה עם הצבור מתכפר עם הצבור והא דקתני שאין ב"ד חייבין ולא קתני שאין צבור חייבין סתמא כר"מ דאמר לעיל בפ"ק ב"ד מביאין על ידיהן פר והן פטורין. **ולא בעבודת כוכבים** - אין חייבין קרבן. **גמ'.** **מה נשיא חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור** - משום דבשגגת מעשה בלבד הוא מביא שעירה והואיל וחטאתו בשגגת מעשה הוא כיחיד דעלמא הלכך כי חטא ע"פ ב"ד עם הצבור דהוי העלם דבר עם שגגת מעשה מתכפר עם הצבור ועוד שכן מתכפר לו עם הצבור ביוה"כ לפיכך מתכפר לו עם הצבור אף משיח הורה בפני עצמו וכו'. **ת"ל** - דכתיב בכהן משיח על חטאתו אשר חטא דמשמע דכי חטא בפני עצמו הוא דיביא בפני עצמו הא אם חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור. **ה"ד** - דכי הורה משיח בפני עצמו דמורו בתרי איסורי דמתכפר בפני עצמו. **אי זהו מופלא ב"ד והן אינן מופלאין** - פשיטא דמתכפר בפני עצמו דהוראה דידהו לאו כלום היא. **ובעי איתויי** - כל חד וחד מצבור. **כשבה או שעירה** - דהא תנן לעיל בפ"ק הוריות (דף ד') או שלא היה שם מופלא של ב"ד דלא הויא הוראה שאע"פ שאינו מסנהדרין שאילו היה מסנהדרין אפי' [אם] קטן שבכולם לא היה שם לא הויא הוראה כדאמרין מאי כל עדת דאי איתא לכולה סנהדרין הויא הוראה ואי לא הויא הוראה וכשגגת מעשה לחודיה דמי דמייתי כל חד וחד כשבה או שעירה ה"נ כי הוי א - הוא מופלא והן אינן מופלאין כי הורה בפני עצמו הואיל והוא לא היה שם עמהן פשיטא דמתכפר בפני עצמו דהוראה דידהו לאו כלום היא. **ואי הן מופלאין והוא אינו מופלא** - כי הורה בפני עצמו אמאי מתכפר בפני עצמו. **והא הוראה דידיה לאו כלום היא** - דכיון דאינו מופלא לא ידע

מאי קא מורה ולא הוה הוראה מעליא וכשגגת מעשה לחודיה דמי ואשכחן משיח בשגגת מעשה גרידתא פטור לגמרי כדאמרינן בסוף פירקא שאין חטאתו שוה ליחידים.

דף ז.ב.

אמר רב פפא - בשוין דהוא מופלא והן מופלאים הלכך איצטריך למיתני דכי חטא בפני עצמו אע"ג דהוראה דידהו הוי הוראה מעליא אפילו הכי מתכפר בפני עצמו משום דקא מורו בשני איסורי חטא עם הצבור אע"ג דהוא מופלא דהוראה דידיה הוי הוראה מעליא אפ"ה מתכפר עם הצבור משום דקא מורו בחדא איסורא. **בשני מקומות** - משיח במקום אחד וב"ד במקום אחר. **בטעמייהו** - בפסוקים דחלב ועבודת כוכבים מתרי קראי נפקי. **וחלוקין בקרבנות** - דב"ד מייתי שעיר אעבודת כוכבים והוא לא מייתי שעיר. **דהוא שעירה** - לחודיה דכתיב בעבודת כוכבים בפרשת שלח לך אנשים ואם נפש דאחד יחיד ואחד נשיא במשמע. **הוא בחלב המכסה את הקרב** - דהוי דבר שאין הצדוקים מודין דהא לא מפרש קרא מאי ניהו דאפי' אמוראי פליגי בשחיטת חולין באלו טריפות (דף נ) מאי ניהו כרס הפנימי וכ"ש חלב שעל גבי הדקים שאין הצדוקים מודין דהא לא כתיב בהדיא אי נמי דהורו בחלב שעל הקרב בין בכזית לפחות מכזית דכזית לא כתיב בהדיא והוי דבר שאין הצדוקין מודין. **אע"ג דקרבנן שוה** - דהן בפר והוא בפר. **כיון דמתרי קראי קא אתו** - כדאמרינן לעיל בפרק קמא הוריות (דף ג) ואת החלב וי"ו יתירא להביא חלב שעל גבי הדקין. **הא פליגי בטעמייהו** - הא חלוקים בפסוקים ומתכפר בפני עצמו. **או דלמא שם חלב אחד הוא** - והורה עם הצבור הוא ומתכפר עם הצבור. **והן בדם** - כגון בדם המובלע באיברים או בין כזית לפחות מכזית והוי דבר שאין הצדוקין מודין. **בתר קרבן אזלינן** - דכיון דשוין בקרבן הורה עם הצבור הוא ומתכפר עם הצבור תיקו. **לפי שיצאה עבודת כוכבים** - מכלל פר העלם דבר של צבור לידון בעצמו בהבאת פר ושעיר. **נאמר כאן** - בעבודת כוכבים מעיני והיה אם מעיני העדה. **ונאמר להלן מעיני** - ונעלם דבר מעיני הקהל. **מה להלן ב"ד** - דכתיב ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו ואמרינן לעיל בפ"ק הוריות (דף ה) הוראה תלויה בב"ד דכתיב ונעלם דבר מעיני הקהל דהיינו ב"ד ומעשה תלוי בקהל דכתיב הקהל ועשו ובעבודת כוכבים לא כתיב ב"ד דכתיב והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ואי ס"ד

ב"ד והא אין מעשה תלוי בב"ד אלא בקהל דהכא כתיב מעיני העדה נעשתה דהיינו מעשה אלא מה להלן ב"ד דכתיב בפרשת ויקרא אף כאן בית דין. **מתני'.** **אין חייבין בקרבן וכו' -** אין ב"ד חייבין קרבן אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה וכן המשיח וצבור הוא דכי עבדי בשגגת מעשה לחודיה מייתו כל חד וחד כשבה או שעירה דדיניהם כיחידים דכיון דלא עשו ע"פ ב"ד מחלקי כולהו מהדדי והוון יחידים ויחידים חייבין בשגגת מעשה אבל משיח בשגגת מעשה לחודיה פטור מכלום כדאמר לקמן בפרק בתרא הוריות (דף יא) מעם הארץ פרט למשיח דאינו מביא בשגגת מעשה כלל והיינו דקאמר יצא משיח שאין חטאתו בשגגה דהיינו בשגגת מעשה וכו'. **גמ'.** **ואילו משיח בעבודת כוכבים לא קתני -** דקתני ולא בעבודת כוכבים אין חייבים אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה ולא קתני וכן המשיח ומדלא קתני וכן המשיח מכלל דמשיח בעבודת כוכבים חייב בשגגת מעשה לחודיה. **מתני' מני ר' היא -** דתניא משיח בעבודת כוכבים ר' אומר בשגגת מעשה לחודיה. **וחכ"א בהעלם דבר -** כלומר עם שגגת מעשה כשאר מצות ושויין שאין מביא שום אשם תלוי. **ותסברא זדונו כרת ושגגתו חטאת -** דעבוד' כוכבי' דקתני ולא בעבוד' כוכבים אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת מי קתני וכן המשיח והא קי"ל דמשיח נמי בעבודת כוכבים אינו חייב אלא על דבר שזדונו כרת ועל שגגתו חטאת כדאמרי' לקמן נאמר כאן עליה כו' לאשמת העם הרי משיח כצבור ואפי' הכי לא קתני במתני' וכן המשיח. **אלא תנא בהא -** בדבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת כשאר מצות וכן המשיח והוא הדין בעבודת כוכבים דמשיח כצבור דאינו חייב בעבודת כוכבים אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. **הכא נמי תנא בהא -** דאין חייבין בשאר מצות אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה וכן המשיח והוא הדין לעבודת כוכבים דמשיח כצבור כי היכי דאין ב"ד חייבין על עבודת כוכבים אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה ודלא כרבי. **מאי טעמא דרבי אמר קרא -** בפרשת שלח לך וכפר הכהן על הנפש השוגגת וגו' סבר רבי חטאה בשגגה הכי משמע חטא זה בשגגה יהא כלומר בשגגת מעשה לחודיה ואפילו משיח. **ורבנן סברי מי שחטאו בשגגה -** דהכי משמע וכפר הכהן על הנפש השוגגת דיביא שעירה בשגגת מעשה מי שחטאו בשגגה בשאר מצות. **יצא משיח שאין חטאתו בשגגה -** בשאר מצות כלומר בשגגת מעשה אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה דעל שגגת מעשה לחודיה פטור לגמרי.

דף ח.א

ושוין שאין - משיח מביא אשם תלוי דכתיב באשם תלוי וכפר הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע מי שחטאו בשגגה יצא משיח ולרבי היכי מצי אמר יצא משיח והא לרבי חטאו בעבודת כוכבים בשגגה הוא דהא תניא לעיל משיח בעבודת כוכבים רבי אומר בשגגת מעשה אלא רבי סבר דהכי מתרץ קרא לטעמיה מי שכל חטאו בשגגה יצא משיח שאין כל חטאו בשגגה דבעבודת כוכבים בלבד הוא דחטאו בשגגה אבל בשאר מצות אין חטאו בשגגה בלבד אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה. **ורבנן** - סברי יצא משיח שאין חטאו בשגגה לא בעבודת כוכבים ולא בשאר מצות אלא העלם דבר עם שגגת מעשה ולדברי הכל משיח אין מביא אשם תלוי וכ"ש צבור דאין חייבין אשם תלוי דהעלם דבר כתיב בהו בהדיא. **מתני'**. **אין ב"ד חייבין** - קרבן אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת ואם הורו בדבר שחייבין אשם ודאי פטורין דכתיב באשם ודאי ואם נפש אחת וב"ד אין הם בכלל נפש אחת ועוד דבאשמות אין בהן דין העלם דבר דחייבין אשם ודאי על המזיד כשוגג. **וכן המשיח** - אין מביא פר אלא על העלם דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אבל במקום אשם ודאי חייב להביא אשם ודאי לפי שהוא בכלל נפש אחת ולהכי הוה לצבור דאין מביא פר במקום אשם אבל אשם יביא כדתנן לקמן הוריות (ד' ט) אשם ודאי הנשיא המשיח והיחיד חייבין וב"ד פטורין. **גמ'**. **נאמר כאן עליה** - ונודעה החטאת אשר חטאו עליה (ויקרא ד). **ונאמר להלן** - לגלות ערותה עליה (שם יח). **נשיא** - נמי לא יביא שעיר אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת כדתנן (שם) כל מצות שבתורה שחייבין על זדון כרת ועל שגגתן חטאת יחיד מביא כשבה או שעירה ונשיא מביא שעיר דיליף מצות מצות. **יחיד** - נמי אינו מביא חטאת אלא על דבר שזדונו כרת דתנן כל מצות שבתורה וכו'. **אמר קרא** - בפרשת ויקרא אם נפש. **וילמוד תחתון מעליון** - יחיד מנשיא. **לפי שיצאה עבודת כוכבים** - דהכא כתיב וכי תשגו ולא תעשו ולא כתיב הכא כרת. **יכול יהו חייבין על דבר שאין זדונו כרת** - כגון מגפף ומנשק ומרבץ כדאמרין במסכת סנהדרין בפרק ד' מיתות (דף ס) בלא תעשה ואינו בכרת. **וילמוד תחתון מעליון** - יחיד נשיא ומשיח מצבור. **אלא לרבנן** - דמפקי להאי עליה לדרשא אחרינא כדאמרין בפ"ק דיבמות (דף ג) ואשה אל אחותה וגו' עליה מה ת"ל לפי שנאמר יבמה יבא עליה וגו'. **תורה**

אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה - בעבודת כוכבים משתעי קרא דתניא בסיפרי ר"ש אומר בעבודת כוכבים הכתוב מדבר שנא' כי דבר ה' בזה שבזה על דיבור ראשון שנאמר בו אנכי ה' אלהיך ולא יהיה לך אלהים אחרים על פני. מה עבודת כוכבים שחייבין על זדונו כרת - דהכא כתיב הכרת תכרת אף כו'. אשכחן יחיד ונשיא ומשיח בין בעבודת כוכבים ובין בשאר מצות - דכתיב ואם נפש וכתוב תורה אחת יהיה לכם והנפש אשר תעשה ביד רמה דיחיד ונשיא ומשיח בכלל ואם נפש אחת. צבור מנלן ילמוד עליון מן התחתון - דכתיב בפרשה למעלה וכי תשגו דהיינו צבור וילמד מתחתון מואם נפש מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצות דגבי יחיד הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים אף צבור אין חייבין אלא בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצות. רבים בסייף - במזיד אנשי עיר הנדחת. יכול נחלוק בשוגג בקרבנותיהם - דכי היכי דחלוק צבור מיחידים דקרבן צבור בעבודת כוכבים לא דמי לשום קרבן יחיד ה"נ נחלוק בקרבנותיהם דלהוי חלוק דמרובין שעשו שוגגין דעיר הנדחת דלא להוי דמי לעולם לשום קרבן לא לצבור ולא ליחיד. ת"ל תורה אחת - דעיר הנדחת דשוגג כיחידים דמו ומייתי כל חד וחד שעירה כיחיד. מאי נייתי - אנשי עיר הנדחת רבים דבסייף. נייתי פר צבור בשאר מצות הוא דמייתי - ולא הוי חלוק וכ"ש דבעי' חלוק בין אנשי עיר הנדחת לצבור דהא אין צבור נעשין עיר הנדחת כלל. יחיד נמי היינו קרבנו - ולא הוי חלוק. איצטריך - תורה אחת דס"ד וכו'. אי נמי צריך - לחלוק בקרבן. ואין לו תקנה - לעיר הנדחת בשוגג דאי אפשר לחלוק. קמ"ל - תורה אחת דמייתי כל חד שעירה כיחיד. ולא תעשו את כל המצות איזו היא מצוה ששקולה כנגד כל המצות הוי אומר זו עבודת כוכבים - שכל המודה בה ככופר בכל התורה כולה. כתיב [את] כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה - דמשמע שצוה ע"י משה וכתוב אשר דבר ה' דמשמע שהיא בדיבורו של הקב"ה כלומר ששמעו ישראל מפיו כשדבר עם משה. איזו היא מצוה שהיא בדבורו של הקב"ה וצוה ע"י משה הוי אומר זו עבודת כוכבים - דאנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום דהיינו ששמעו בדבורו של הקב"ה וצוה ע"י משה בכמה פרשיות שבתורה כגון לא תשתחוה לאל אחר דלא שמענו אלא מפי משה. א -

למן היום וגו' - הכי משמע את כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה דזו עבודת כוכבים ומנין שזו עבודת כוכבים מדכתיב בהדי' למן היום אשר צוה ה' והלאה שאר מצות והלאה כלומר מכאן ואילך לדורותיכם איזו היא מצוה שנאמרה בתחילה הוי אומר זו עבודת כוכבים דכתיב בתחילת עשרת הדברות אנכי ולא יהיה לך דהיינו עבודת כוכבים. **י' מצות נצטוו במרה** - דהיינו קודם מתן תורה אלמא עבודת כוכבים לא נאמרה תחלה. **מחוורתא כדשנינן מעיקרא** - כדברי ר' יהושע בן לוי או כדברי רבי. **מתני'**. **אין ב"ד חייבין קרבן על עשה ועל לא תעשה שבמקדש** - דהיינו טומאת מקדש וקדשיו עשה שבמקדש וישלחו מן המחנה כל צרוע לא תעשה ולא יטמאו את מחניהם שאע"פ שהוא דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת הואיל ואין שגגתו חטאת קבועה אלא קרבן חטאת עולה ויורד הלכך פטור לגמרי כדמפרש בגמרא והאי דקתני אין חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש לא קא מיירי בכהן משיח כלל משום דהוי פלוגתא דר"ש ור"ע לא פטר ליה מפר על טומאת מקדש וקדשיו ור"ש פטר ליה לגמרי כדמפרש בגמרא בסוף פירקין. **ואין מביאין** - יחידין. **אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש** - דאין אשם תלוי בא אלא על ספק חטאת קבועה כדמפרש בגמ' אבל בב"ד לא איצטריך למיתנא אין מביאין אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש שהרי אין ב"ד מביאין אשם תלוי אפי' במקום ספק חטאת קבועה כדאמרי' בריש פירקין משוח בפר ואין מביא אשם תלוי דכתיב באשם תלוי וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג מי שחטאתו ושגגתו שוה יצא משיח ומנלן דאין חטאתו ושגגתו שוה דכתיב לאשמת העם הרי משיח כצבור דצבור צריכין העלם דבר עם שגגת מעשה לפיכך אינו באשם תלוי הלכך כי איצטריך אין מביא אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש כגון ביחיד דעלמא. **אבל חייבין** - ב"ד על עשה ועל לא תעשה שבנדה דהוי זדונו כרת ושגגתו חטאת קבועה ומביאין יחידיים אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבנדה משום דהוי ספק חטאת קבועה. **אל תבא על הנדה** - דכתיב (ויקרא יח) ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב. **פרוש מן הנדה** - כלומר בסמוך לוסתה כדי שלא תהא רואה בשעת תשמיש דכתיב והזרתם את בני ישראל כדמפרש בגמרא במסכת שבועות בפרק ידיעות הטומאה (דף יח). **גמ'**. **מנא הני מילי** - דצבור לא מחייבי שום קרבן בעולם אלא במקום חטאת קבועה. **ויחיד אשם תלוי**

נמי - אין חייבין אלא על ספק חטאת קבועה. **אמר רב יצחק בר אבדימי נאמר כאן ואשם** - בחטאת קבועה דיחיד דכתיב בפ' ויקרא ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה ואשם וכתוב והביא את קרבנו דמביא כשבה או שעירה דאינו בעולה ויורד. **ונאמר ואשמו בצבור מה ואשם** - האמור בפרשת ויקרא בחטאת יחיד הוי חטאת קבועה אף ואשמו האמור בצבור אין מביאין שום קרבן אלא במקום חטאת קבועה דאילו עשאו יחיד הוי בעולה ויורד ונאמר ואשם (בא) באשם תלוי דכתיב באשם תלוי ואם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם מה צבור חטאת בקבועה כלומר מה ואשמו האמור בצבור חטאתו בקבועה דגמרי מואשם דחטאת יחיד. **אף** - ואשם האמור באשם תלוי אינו בא אלא על ספק חטאת קבועה לאפוקי עשה ולא תעשה שבמקדש דאין אשם תלוי בא עליו משום דהוי חטאת עולה ויורד ולא הוי חטאת קבועה (ועוד דאין אשם תלוי בא עליו) ותרתי מפקינן מדר' יצחק בר אבדימי חדא דצבור בחטאת קבועה דאין ב"ד חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש ואידך דאין אשם תלוי בא עליו אלא על ספק חטאת קבועה דאשם תלוי אפי' דיחיד אינו בא על עשה ועל לא תעשה שבמקדש שהרי אינו ספק חטאת קבועה. **אי הכי קרבן עולה ויורד נמי הא כתיב כי יאשם** - דכתיב נפש כי תחטא בשגגה ושמעה קול אלה דהיינו שמיעת הקול [וכתיב או נפש אשר תגע וגו' דהיינו טומאת מקדש וקדשיו וכתוב] או נפש כי תשבע לבטא בשפתים וגו' דהיינו בטוי שפתים דכולהו בקרבן עולה ויורד וכתוב והיה כי יאשם לאחת מאלה מה כי יאשם בעולה ויורד אף ואשם דכתיב באשם תלוי תהוי במקום עולה ויורד דלהוי אשם תלוי בא ואפי' על ספק חטאת שאינה קבועה. **זו היא שיבה זו היא ביאה** - דהא דכתיב ושב הכהן לא תימא ושב הכהן מבית המנוגע לביתו הוא ושב הכהן מביתו לבית המנוגע דהאי שיבה זו היא ביאה לבית המנוגע. **נילף ואשם מטומאת מקדש וקדשיו** - דכתיב בו או נפש אשר תגע וגו' והוא טמא ואשם דהיינו טומאת מקדש וקדשיו דהוא בקרבן עולה ויורד דחטאת שאינה קבועה הוא. **דנין ואשם ומצות ה'** - דכתיב באשם תלוי מואשמו ומצות ה' לאפוקי טומאת מקדש וקדשיו דלא כתב ואשם ומצות ה'. **נילף ואשם ונשיאת עון** - דכתיב באשם תלוי ולא ידע ואשם ונשא עונו וכתוב בעולה ויורד אם לא יגיד ונשא עונו והוא ידע ואשם לאחת מאלה. **באשם תלוי כתיב** - ואשם ומצות ה' אשר

לא תעשינה ובפר ובהעלם דבר של צבור כתי' אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ואשם הלכך אמרי' מה צבור חטא' בקבוע' אף אשם תלוי אינו בא אלא על ספק חטאת קבועה. **מתני'.** אין ב"ד חייבין על שמיעת קול ועל בטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו - דכל הני הויין בקרבן עולה ויורד כדאמרינן לעיל דצבור אין מביאין חטאת אלא בקבוע' ובדין הוא דלא איבעי למיתנא דהא תנא לעיל אין חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש ואמרינן משום דבעי' צבור בחטאת קבועה וטומאת מקדש וקדשיו הוי בעולה ויורד וה"ה על שמיעת קול ועל בטוי שפתים דלא הוי חטאת קבועה דב"ד פטור והאי דקתני הכא אין ב"ד חייבין על שמיעת קול כו' משום דבעי אפלוגי ר' יוסי הגלילי ור"ע אין ב"ד חייבין על שמיעת קול ועל בטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו וה"ה למשיח. **והנשיא כיוצא בהן** - דאינו בקרבן עולה ויורד דברי ר' יוסי הגלילי טעמא דר' יוסי הגלילי מפרש בגמרא. **ר"ע אומר הנשיא חייב בכולן** - בקרבן עולה ויורד חוץ משמיעת קול שאין שמיעת קול חל עליו שהמלך לא דן ולא דנין אותו לא מעיד ולא מעידין אותו כדתנן במסכת סנהדרין בפרק כ"ג (דף יח) ור"ע במשיח לא פי' במתניתין ופירש בברייתא כדאמרינן בברייתא תניא ר"ע אומר משוח פטור מכולן מקרבן עולה ויורד ומביא על כולן פר כדאמרי' בסוף פירקין דר"ע לא פטר ליה מפר. **גמ'.** והיה **כי יאשם לאחת מאלה** - דאשמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו קאי וקסבר ר' יוסי הגלילי כי יאשם לאחת הכי משמע כל שיש באחת כלומר כל שמצווה בכל אחת ואחת מתחייב קרבן בכולן ושאין מתחייב באחת אין מתחייב בכולן ונשיא הואיל ואינו מתחייב באחת מהן דהיינו בשמיעת קול אין מתחייב בכולן דפטור מכולן. **ואימא** - כי יאשם לאחת הכי משמע כי אפשר שיהא מתחייב אפי' באחת מהן אע"פ שאין מתחייב בכולן הוי חייב ונשיא נמי אע"פ שאינו חייב בשמיעת קול יהא חייב בבטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו. **אלא טעמא דר' יוסי הגלילי מהכא וכו'** - נאמר בשמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו.

דף ט.א

לא תגיע ידו לא תשיג ידו - דמשמע מי שבא לידי עניות ועשירות דפעמים עני ופעמים עשיר הוא דישנו בקרבן עולה ויורד יצא משיח ונשיא דלעולם עשירים הם. **נשיא** - שאין על גביו שום אדון אלא ה' דהיינו מלך ומלך לעולם

עשיר הוא וכ"ג בעינן שיהא גדול מאחיו בעושר דליהוי לעולם עשיר. **נשיא שנצטרע** - לר' ירמיה ולר' יוסי הגלילי דעבר מנשיאותו שאין ראוי להיות מלך כשהוא מצורע כדאמרי' לקמן בפ"ב הוריות (דף י) וינגע ה' את המלך והי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשית דמשמע שנעשה חפשי ממלכותו. **מהו** - מי אמרי' פטור מקרבן עולה ויורד כשהוא נשיא ועכשיו כשנצטרע דעבר מנשיאותו ליחייב או דלמא מאי דהוי הוי כשהוא נשיא כלומר הואיל ונדחה ידחה כשנצטרע. **ל"א** - מדחא דחי להאי נשיאות מקרבן עולה ויורד לגמרי דהואיל ונדחה ידחה אפילו כשנצטרע או דלמא מיפטר פטר נשיאות מקרבן עולה ויורד ובזמן דליכא נשיאות ליחייב דהיינו משנצטרע. **א"ל** - ממאי קבעית לחיוביה לאתויי קרבן כשנצטרע מממון שלך או מממון דגזא דידיה הוי אומר מגזא דידי' הוא דבעי לאתויי וכיון דמגזא דידיה קבעי אתויי אמטו להכי פטור לגמרי מקרבן עולה ויורד דה"ק רבי ירמיה ור' יוסי יצא נשיא ומשיח שאין באין לידי עניות האי נשיא שנצטרע נמי אינו בא לידי עניות דגזא דידיה כדקאי קאי הלכך פטור לגמרי. **תניא ר"ע אומר משיח פטור מכולם** - מקרבן עולה ויורד דכתיב זה קרבן אהרן ובניו ביום המשח אותו עשירית האיפה דהיינו חביתי כהן משיח דחביתין באה לו חובה ואין אחרת באה לו דעשירית האיפה עולה ויורד לא באה לו חובה הלכך פטור מכולם מעולה ויורד ואמרינן לקמן דמפר לא פטר ליה ר"ע ואיכא לתרוצי דטעמא דר"ע משום דמעולה ויורד הוא דאמעית כדכתיב זה קרבן אהרן אבל מפר לא אמעיט. **אימא כי מעטי' קרא** - לכהן משיח. **מדלי דלות** - דהיינו מעשירית האיפה דכתיב זה קרבן אהרן דאין אחרת עשירית האיפה באה לו חובה. **מדלות לא מעטיה** - דעל שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו לחייב כשבה או שעירה או תורין ובני יונה. **לא ס"ד דכתיב** - גבי עשירית האיפה וכפר עליו הכהן מאחת מאלה דמשמע כל המתכפר באחת כלומר בכל אחת ואחת אפילו בעשירית האיפה מתכפר בכולן דישנו בעשירות ובדלות ובדלי דלות. **ושאין מתכפר באחת מהן** - כגון משיח דודאי אין מתכפר בעשירית האיפה דכתיב זה קרבן. **אין מתכפר בכולם** - דאמעית נמי דאינו בקרבן עולה ויורד כלל. **אלא מעתה האי דכתיב לאחת מאלה הכי נמי דכל דמחייב באחת** - כלומר בכל אחת ואחת מחייב בכולן ושאין מתחייב באחת כגון נשיא שאין מתחייב בשמיעת הקול אינו חייב בכולן כדאמר ר' יוסי הגלילי והא חוץ משמיעת הקול קתני דקתני ר"ע אומר הנשיא חייב

בכולן חוץ משמיעת הקול דאע"ג דאין מתחייב באחת מהן מתחייב בשאר כולן. **נכתביה רחמנא להאי מאחת בדלות** - בתורין ובני יונה. **אי נמי בעשירות** - דהיינו כשבה או שעירה אלא מדכתב ביה רחמנא מאחת גבי עשירית האיפה למימרא דשאין מתחייב בעשירית האיפה אין מתחייב בכולן כלל הלכך פטור משיח מכולן הואיל ואין מתכפר בעשירית האיפה דכתיב זה קרבן דאין אחרת באה לו חובה. **מתני' כל המצות שבתורה שחייבין על זדון כרת ועל שגגתן וכו' משיח וב"ד מביאין פר** - כדאמרינן לעיל הוריות (דף ח) נאמר כאן עליה ונאמר להלן לגלות ערותה עליה וכו' ונשיא יליף ממצות יחיד ואם נפש ילמוד תחתון מעליון. **ובעבודת כוכבים יחיד ונשיא ומשיח מביאים שעירה** - דכתיב בפרשת שלח לך בעבודת כוכבים ואם נפש וגו' וכולן בכלל נפש אחת הן. **וב"ד מביאין פר ושעיר** - כדכתיב בפרשת שלח לך ואמר לעיל הוריות (דף ז) יליף מעיני מעיני מה להלן ב"ד אף כאן ב"ד. **אשם תלוי היחיד והנשיא חייבים בית דין ומשיח פטורים** - כדאמר בריש פירקין דכתיב א - באשם תלוי וכפר הכהן על שגגתו אשר שגג מי שחטאו ושגגתו שוה וכו'. **אשם ודאי יחיד ונשיא ומשיח חייבין** - דכתיב באשמות ואם נפש ונשיא ומשיח בכלל נפש אחת הן והא דתנן לעיל הוריות (דף ח) אין חייבים אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת ואשם ודאי אין שגגתו חטאת וכן המשיח הכי משמע וכן המשיח דגבי אשם ודאי פר הוא דלא יביא אבל אשם ודאי יביא כהדיוט. **וב"ד פטורים** - מאשם ודאי דפטורים לגמרי דאינן בכלל נפש אחת. **על שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו ב"ד פטורין** - דאמר לעיל הוריות (שם) אין חטאת צבור אלא בקבועה והני עולה ויורד נינהו. **יחיד ונשיא ומשיח חייבין** - בשמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו דכולן בכלל נפש אחת הן. **אלא שאין כ"ג משיח חייב על טומאת מקדש וקדשיו דברי רבי שמעון** - מפרש בגמרא והוא הדין דקאמר רבי שמעון אלא שאין הנשיא חייב על שמיעת הקול דמלך לא מעיד ולא מעידין אותו אלא לא אצטריך ליה למיתנא דהא תנא ליה לעיל ר"ע. **ומה הן מביאין** - נשיא בבטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו ומשיח בשמיעת קול ובטוי שפתים קרבן עולה ויורד. **ר"א אומר נשיא מביא שעיר** - ושלש מחלוקות בדבר ר' יוסי הגלילי סבר נשיא ומשיח פטורין מכולן ור"ע סבר נשיא חייב בכולן חוץ משמיעת הקול ומשיח פטור מכולן מעולה ויורד ור"ש סבר נשיא ומשיח חייבין בכולן בעולה ויורד אלא שאין כ"ג ומשיח חייב על

טומאת מקדש וקדשיו. **גמ'** היה נותן בהן כלל, כל שהוא בעולה ויורד - דהיינו שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו. **משיח וב"ד פטורין** - משיח דומיא דב"ד מה ב"ד פטורים מכולהו משמיעת הקול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו דצבור אין חטאתו אלא בקבועה אף משיח פטור מכולהו.

דף ט.ב.

קשיין אהדדי - דקתני אלא שאין משיח [חייב] אטומאת מקדש וקדשיו הא בשמיעת קול ובטוי שפתים חייב. **בדלי דלות** - משיח פטור מכולהו כדכתיב זה קרבן אהרן דאין אחרת באה לו חובה והאי דקאמר דמשיח חייב בשמיעת קול ובטוי שפתים כגון בדלות בתורין ובני יונה שעדיין לא בא לדלי דלות. **דר"ש סבר לה כר"ע בחדא** - דפטר ליה למשיח מדלי דלות מזה קרבן אהרן ובניו. **ופליג עליה בחדא** - בדלות דאילו ר"ע פטר ליה נמי בדלות דקאמר שאין מתכפר בעשירית האיפה אין מתכפר בכולן ולר"ש בדלי דלות הוא דאין מתכפר הא בדלות ועשירות מתכפר. **מ"ט דר' שמעון** - דאמר ולא משיח אינו חייב בטומאת מקדש וקדשיו. **דכתיב** - בטומאת מקדש וקדשיו ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל. **מי שקרבנו שוה לקהל** - דמתכפר בשל קהל הוא דחייב בטומאת מקדש וקדשיו. **יצא** - משיח שאין קרבנו שוה דאין מתכפר בשל קהל בכפרת יוה"כ דהוא מתכפר בפר והם בשעיר. **א"כ נשיא נמי אין קרבנו שוה לקהל** - דהוא מביא שעיר והם מתכפרין בפר בשאר ימות השנה ואמאי קתני המשיח לחודיה פטור בטומאת מקדש וקדשיו ולא נשיא ויחיד. **ומשני** - הא לאו מילתא היא משום דהא שוה לקהל בכפרת יוה"כ. **אי הכי כהנים נמי הא לא שוו לקהל בכפרה דיוה"כ** - דמתכפרין בפרו של אהרן וליפטרו בטומאת מקדש וקדשיו. **הא לא קשיא משום דכהנים שוו לקהל בשאר מצות דשנה כולה** - דמתכפרי עם הצבור בפר הבא על כל המצות הלכך חייבין בטומאת מקדש וקדשיו. **כהן משיח נמי הא שוה לקהל בשאר מצות** - דכל השנה כולה דכי הורה עם הצבור מתכפר עם הצבור וליחייב בטומאת מקדש וקדשיו. **אלא אמר רבא אימא הכי** - מתוך הקהל מי שחטאו שוה ליחידים דמחייבי בשגגת מעשה כיחידים דיחידים שחטאו בשגגת מעשה מייתי כל חד ומאן יחידים קהל דכי חטאו קהל בשגגת מעשה לחודיה בלא העלם דבר מייתו כל חד קרבן דאותן השוה ליחידים בדבר זה

הוא דמחייבי בטומאת מקדש וקדשיו יצא משיח שאין חטאו שוה ליחיד דכי חטא בשגגת מעשה בלא העלם דבר פטור לגמרי כדאמרינן לקמן בפרק בתרא (דף יא) מע"ה פרט למשיח דאין מביא בשגגת מעשה והיינו דאמרינן לעיל (דף ז) יצא משיח שאין חטאו בשגגה וכיון דאין חטאו שוה ליחיד לפיכך פטור בטומאת מקדש וקדשיו. **א"ר יוחנן לא א"ר אליעזר** - דנשיא מביא שעיר בידיעה במקום עולה ויורד. **אלא בטומאת מקדש וקדשיו הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה** - כלומר כבחטאת קבועה דקסבר ר"א דכי היכי דבמקום שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת דהיינו במקום חטאת קבועה נשיא מביא שעיר ה"נ היכא דחייב לה על זדונו כרת ועל שגגתו עולה ויורד מביא שעיר הואיל ודמי לחטאת קבועה לענין כרת אבל בשמיעת קול ובטוי שפתים דאין חייבין על זדונו כרת דלא דמי לחטאת קבועה לא בזדון ולא בשוגג מודה ר' אליעזר דנשיא אין מביא שעיר אלא קרבן עולה ויורד כהדיוט. **אמר רב פפא הכי נמי מסתברא דאי ס"ד רבי אליעזר** - דאמר נשיא מביא שעיר אכולהו שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו. **מכדי שעיר** - דנשיא במקום חטאת קבועה דיחיד קאי והוא הדין לפר כהן משיח דבמקום חטאת קבועה דיחיד קאי וכדתנא כל מצות שבתורה שחייבין על זדון כרת ועל שגגתן חטאת דהיינו חטאת קבועה יחיד מביא כשבה או שעירה ונשיא מביא שעיר ומשיח פר וכיון דשעיר דנשיא ופר כהן משיח במקום חטאת קבועה דיחיד קיימי אי אמרת אכולהו קאמר ר"א דנשיא מביא שעיר אע"ג דלית בהו כרת כבקבועה. **ניתני נמי משיח מביא פר בשמיעת קול ובטוי שפתים** - כי דיניה אע"ג דלית בהו כרת כבקבועה. **אלא לאו** - מדלא קתני הכי ש"מ דאטומאת מקדש וקדשיו קא"ר אליעזר דנשיא מביא שעירה הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה והאי דלא קתני ומשיח מביא פר בטומאת מקדש וקדשיו הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה משום דמשיח פטור לגמרי בטומאת מקדש וקדשיו דסבר לה כר"ש דפוטר. **א"ל רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא וממאי דלמא ר"א אכולהו קאי** - דנשיא מביא שעיר אפ"ל שלא במקום כרת והאי דלא קתני נמי משיח מביא פר בטומאת מקדש וקדשיו ובשמיעת קול ובטוי שפתים משום דבמשיח סבר לה כר"ע דאמר משיח פטור מכולן משמיעת קול ובטוי שפתים ולעולם אכולהו קאי ר"א דנשיא מביא שעיר. **א"ל ר"ע מי פטר** - נמי למשיח מפר (דלמא) כי קא"ר עקיבא משיח פטור מכולן מטומאת מקדש וקדשיו ושמיעת קול ובטוי שפתים כגון להביא קרבן עולה

ויורד אבל להביא פר מחייב וכיון דמחייב בפר א"כ ניתני נמי ר"א משיח מביא פר בשמיעת קול ובטוי שפתים אלא מדלא קתני הכי ש"מ דאטומאת מקדש וקדשיו קאי רבי אליעזר דנשיא מביא שעיר הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה והא דלא קתני ומשיח מביא פר בטומאת מקדש וקדשיו משום דסבר לה כר"ש דאמר דאין כהן משיח חייב בטומאת מקדש וקדשיו. **ותו לא מידי** - ותו ליכא למיקשי ולא מידי. **א"ר יוחנן** - אע"ג דקאמר ר"א הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה דנשיא מביא שעיר כבחטאת קבועה מודה ר"א לענין אשם תלוי דלאו דיניה כבחטאת קבועה דכי היכי דאמר לעיל אין יחיד מביא אשם תלוי אלא על ספק קבועה ה"נ אין מביא אשם תלוי על ספק טומאת מקדש וקדשיו שאע"פ שנא' בו כרת כבקבועה הואיל ואינה ממש חטאת קבועה אין מביא אשם תלוי. **תני תנא קמיה דרב ששת אשם תלוי בא על ספק טומאת מקדש וקדשיו** - הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה. **א"ל דאמר לך מני ר"א היא דאמר** - נשיא מביא שעיר הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה וקאמ' דה"ה לענין אשם תלוי. **ומי מצית אמרת הכי** - והא א"ר יוחנן מודה ר"א שאין מביא אשם תלוי. **קשיא** - דמתני' דידך לא מיתוקמא דלא כחד. **הדרן עלך הורה כהן משיח. גמ'. השתא יש לומר** - עבר ממשיחותו ואחר כך חטא מביא פר חטא ואחר כך עבר ממשיחותו מיבעיא נשיא איצטריכא ליה סלקא דעתך הואיל ועבר מנשיאותו ואחר כך חטא הוי כהדיוט חטא ואחר כך עבר מנשיאותו נמי ליהוי כהדיוט קמ"ל לישנא אחרינא צריכא למימר דחטא ואחר כך עבר ממשיחותו דמביא פר הא כיון דתנא ליה עבר ממשיחותו דמביא פר כל שכן חטא ואחר כך עבר ממשיחותו דמביא פר הא לא קשיא משום דקתני גבי נשיא כי עבר מגדולתו ואחר כך חטא כי הדיוט מייתי סלקא דעתך אמינא כי חטא ואחר כך עבר נייתי נמי כי הדיוט הלכך תנא גבי נשיא שחטא ואחר כך עבר דמייתי כי נשיא ואידי דתנא גבי נשיא חטא ואחר כך עבר תנא נמי גבי

דף יא

משיח חטא ואח"כ עבר ממשיחותו מביא פר ומה שכתוב בספרים תני גבי משיח עבר ואחר כך חטא לאו מתרצתא היא ולשון ראשון עיקר דקאמר השתא יש לומר כו'. **מה"מ** - דמשיח שעבר ואח"כ חטא דמביא פר. **מתני'.** **חטאו עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו הרי אלו כהדיוטות** - דרבנן בתר חטא אזלי. **ר"ש אומר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבין** - דר"ש חטאה וידיעה

בעי וה"ה דפליג ר"ש ברישא דקתני נשיא שחטא ואח"כ עבר מגדולתו מביא שעיר דר"ש קאמר נמי דאם נודע לו משעבר דאין מביא שעיר דחטאה וידיעה בעי כשהוא נשיא. **גמ'.** **אם הכהן המשיח יחטא** - חטא במשיחות הוא דמביא פר. **פרט לקודמות** - לשחטא ואח"כ נתמנה דהרי הוא כהדיוט ואין מביא פר. **ומה נשיא שמביא בשגגת מעשה אין מביא על הקודמות** - כדאמר לקמן אשר נשיא יחטא כשיחטא והרי הוא נשיא ולא כשיחטא והרי הוא הדיוט. **שאין מביא חטאתו משעבר** - כדתנן וכן הנשיא שעבר מגדולתו ואח"כ חטא הנשיא כהדיוט. **יכול גזרה** - דגזרת מלך היא שנשיא יחטא מדלא כתיב ואם נשיא יחטא. **ת"ל אם הכהן המשיח יחטא** - מה יחטא האמור להלן לכשיחטא דהא כתיב אם אף יחטא האמור כאן גבי נשיא לכשיחטא. **גזרה מהיכא תיתי** - כלומר היכי מצית למימר יכול גזרה דהיכא אשכחן גזרה כה"ג. **אין** - דודאי אשכחן כה"ג. **דכתיב ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם בשורה היא להם** - שהכתוב מבשרן שעתיד להיות אע"פ שדבר רע הוא הכא נמי אימא גזרה הלכך כתיב אם הכהן המשיח יחטא לכשיחטא וה"נ אשר נשיא יחטא לכשיחטא. **ר"ש אומר** - ונתתי נגע צרעת שיהא בא מאליו. **פרט לנגעי אונסין** - שאם באו נגעים ע"י נפיחת שד דלא מיטמו. **אדם כי יהיה בעור בשרו מדבור ואילך** - דנגעים בין באדם ובין בבתים פטר בהן לפני הדבור דאותן נגעים שארעו לפני הדבור אין מטמאין לאחר הדבור. **מה זב מדבור ואילך** - דכתיב כי יהיה זב מבשרו דזבין שהיו לפני הדבור אין מטמאין לאחר הדבור אלא אם כן ראו זיבות אחר הדבור. **תאמר בנגעי אדם שמטמאין באונס** - כגון על ידי נפילה והכאה וכויה או ע"י שד וה"ה לנגעי בתים דמטמאו באונס. **רבא אמר** - לא קשיא הא דקאמר ר"ש פרט לנגעי אונסין כגון נגעי רוחות דע"י נפיחת שד ולא ע"י אדם וכי קתני תאמר בנגעים שמטמאין באונס כגון ע"י הכאה וכויה. **רב פפא אמר** - כי אמר ר"ש פרט לנגעי אונס ע"י כשפים דלא מטמו וכי קתני תאמר בנגעים דמטמאו באונס כגון שלא ע"י כשפים. **וישב בבית החפשית** - דנעשה חפשי מן המלכות כהדיוט דמי ואינו א - מביא שעיר ודלא כרבי יוסי דאמר לעיל בפרק הורה כהן משיח הוריות (דף ט) מי שבא לידי עניות והאי נצטרע לא בא לידי עניות דגזא דידיה מיהא איתיה. **מכלל דעד השתא עבד הוה** - דשררות עבדות הוא לו לפי שמוטל עליו עול רבים. **וסולתא** - סולת ולהכי נקט בהדי פיתא סולת קמחא לפי שהפת מתעפש ואינו מתקיים כסולת. **ומתעה את הספנים** - שכן

דרך של ספנים לשעה הפורשין לים רב החובל נותן עיניו [בצפון והכוכב מתהלך לדרום ורואה] בכוכב אחד העומד לימינו או לשמאלו וכל זמן שרואה אותו כוכב לצדו אחר יודע שנהפכה הספינה ומיישרה לדרכה וכוכב שעולה אחת לשבעים שנה פעמים נראה בצפון ופעמים נראה בדרום וכשרב החובל נותן עיניו בו בצפון והספינה תהפך בדרום ורואהו לצדו אחר סבור שנהפכה הספינה ומיישרה אחר הכוכב והוא סבור ליישרה ומהפכה לדרך אחר וכן הוא מתעה את הספנים. **אמר לו כל כך** - חכמה יש בידך ואתה יורד לספינה לסחורה (על) [בשביל] מזונותיך כלומר ואתה צריך לירד לספינה לצורך מזונות. **נתן** - רבן גמליאל דעתו עליהם להושיבם בראש כדי שיהו מתפרנסים [מאותה] שררה שיתן להם. **כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם** - שלא באתם בשליחות ראשון שהייתם בורחים מן הגדולה.

דף יב.

עבדות אני נותן לכם - שהשררות עבדות הוא לו לאדם לפי שמוטל עליו עול רבים. **אשר** - כמו אשרי. **צריך אתה לומר מהו הדיוט** - בתמיה כלומר אם המלך שאין לבו כפוף מרגיש ומביא קרבן על שגגתו כ"ש שהדיוטות מרגישין שלבם כפופים. **מהו על זדונו** - בתמיה כלומר אם על שגגתו מרגיש כ"ש שמרגיש על זדונו וחוזר בתשובה. **שאני הכא דשני קרא בדבוריה** - דבאידיך כתיב אם כל עדת ישראל ישגו אם הכהן המשיח אם נפש והכא כתיב אשר נשיא יחטא ודאי אשרי משמע. **אשריהם לצדיקים** - כלומר אשרי הצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים שבעולם הבא בעולם הזה כלומר שמגיע אליהם צרות לצדיקים בעולם הזה כדרך שמגיע לרשעים בעוה"ב. **אוי** - כמו ווי דהכא לא כתיב אשר דמשמע אוי להם לרשעים שמגיע אליהם טובות בעולם הזה כדרך שמגיע טובות לצדיקים בעולם הבא דרעה היא לרשעים כדכתיב ומשלם לשונאיו אל פניו וגו' (דברים ז). **צדיקים אי אכלי תרי עלמי מי סני להו** - מי שנאוי הוא להם [כלומר כלום רע להם] לצדיקים שאוכלים שני עולמות שיש להם טובה בעוה"ז ובעוה"ב. **אלא אמר רבא אשריהם לצדיקים שמגיע להם** - טובות כמעשה הרשעים שבעוה"ז שיש להם טובה כדכתיב ומשלם לשונאיו דכך מגיע לצדיקים בעוה"ז אשריהם שיש להם טובה בעולם הזה ולעוה"ב. **ואוי להם לרשעים שמגיע להם** - צרות כמעשה הצדיקים שבעולם הזה [דמשמע שבאים עליהם צרות כמו שבאים על

הצדיקים בעוה"ז] דהקב"ה עושה כדי לגבות [חובם] מהצדיקים בעוה"ז כדי שיהא להם שכר טוב בעוה"ב דכך מצינו צרות לרשעים בעוה"ז אוי להם שאין להם טובה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. **אוקימתון מסכתא פלן** - כלומר יש לכם מסכתא סדורה בפיכם מסכתא פלוני ופלוני. **איעתריתו פורתא** - כלומר יש לכם עושר ואין לכם לטרוח אחר מזונות ויש לכם פנאי לעסוק תדיר בתורה. **אמרו לו אין דזבנן** - לכל חד וחד מינן קטינא דארעא ומתזנינן מינה ברווחא. **קרי עליהו אשריהם לצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים שבעוה"ז** - דאכלי צדיקים תרי עלמי. **לשם אכילה גסה** - שלא לשום מצוה אלא נתכוין לאוכלו לשם קנוח סעודה. **מי דמי און קאמרינן חד דרך** - דזה ילך בה וזה יכשל בה. **והכא שני דרכים** - דלזה נזדמנה לו אשתו ולזה נזדמנה לו אחותו. **נפשע** - נמרד שמרד בו שפירש ממנו. **מקריית עוז** - עוז כמו עז אברהם כדכתיב אל צור חוצבתם (ישעיהו נא). **שהטיל מדינים** - בינו ובין בני ישראל כבריחים שנועלים שהחיצונים אינם יכולין ליכנס לפנים וכך אין עמוני ומואבי יכולין להתערב בישראל דכתיב לא יבא עמוני ומואבי. **לתאוה** - של עבירה יבקש נפרד. **זה לוט** - דכתיב ביה ויפרדו איש מעל אחיו. **יתגלע** - כמו לפני התגלע (משלי יז) לשון גלוי. **תמר זנתה** - ונתכוונה לשום מצוה כדי להעמיד זרע מן הצדיקים כדכתיב כי ראתה כי גדל שלה. **זמרי זינה** - ונתכוון לשם עבירה. **מדקאמר גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה** - מכלל דמצוה שלא לשמה גריעותא הוא והא אמר רב יהודה וכו'. **אלא אימא גדולה עבירה לשמה** - כלומר לשום מצוה כמצוה שלא לשמה. **בין רגליה כרע נפל שכב** - בין רגליה כרע נפל באשר כרע שם נפל שדוד הרי שבעה. **נתכוונה לשם מצוה** - כדי להתיש כחו ותהא יכולה להורגו. **מ"ב קרבנות** - ג"פ ז' מזבחות פר ואיל במזבח. **יצאה ממנו רות** - שיצא ממנה דוד שריוה להקב"ה בשירות ובתשבחות (ברכות ז' ב"ב יד). **דקרייה מואב** - משמע מאבי.

דף יא.א

בן עמי - בלשון נקיה הוא דלא רצתה להודיע דמאביה נתעברה. **אמר אל תצורם ואל תתגר בם** - ומדלא כתיבא בהו מלחמה ש"מ דאפילו צערא לא ליעבד להם ולא עוד אפילו בכירה דקרייתיה אב הכתוב פירסמה דכתיב (בראשית יט) ותשכב את אביה ובצעירה כתיב ותשכב עמו. **וקדמתה ארבע**

זורות - בישראל עובד ישי דוד שלמה ואילו צעירה לא הוה בישראל עד רחבעם בן שלמה דהוה ליה מנעמה העמונית. **ת"ר ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ** - ולא כל ע"ה פרט למשיח דמשמע דלא יביא כשבה או שעירה כיחיד. **למה לי מעם הארץ** - למעוטי הני והלא כבר יצא משיח מכלל יחיד לידון בפר ונשיא יצא מכלל יחיד לידון בשעיר. **שיכול** - כלומר אילו לא נאמר מעם הארץ הייתי אומר משיח על העלם דבר עם שגגת מעשה יביא פר ועל שגגת מעשה לחודיה יביא כשבה או שעירה כהדיוט. **ת"ל מעם הארץ פרט למשיח** - דאינו מביא בשגגת מעשה לחודה כלל והיינו דקאמרן בפרק דלעיל הוריות (דף ז) יצא משיח שאין חטאו בשגגה דהיינו בשגגת מעשה. **אלא נשיא הא בשגגת מעשה הוא מייתי** - ומאי קא ממעט דקאמר מעם הארץ פרט לנשיא. **ס"ד אמינא** - הואיל וחטא כשהוא הדיוט נייתי כשבה או שעירה כהדיוט. **קמ"ל** - מעם הארץ פרט לנשיא דאינו מביא כשבה או שעירה. **אלא לרבנן דאזלי בתר חטאה** - ומייתי ודאי כשבה או שעירה כדתנן חטאו עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו הרי אלו כהדיוטות. **מאי איכא למימר** - דממאי קא ממעט לנשיא דקתני פרט לנשיא. **ס"ד אמינא נצטרף** - חצי זית בתרא לחצי זית קמא ולייתי כשבה או שעירה. **קמ"ל** - מעם הארץ פרט לנשיא דכהאי גוונא לא מייתי כשבה או שעירה וכהאי גוונא נמי לא מייתי שעיר דהא לא מצטרפי כלל והוא הדין דמצי למימר סלקא דעתך אמינא נצטרף ונייתי שעיר אלא משום דקרא קא מישתעי בכשבה או שעירה. **כגון שאכל חצי זית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ועבר** - מנשיאותו והשלימו. **אכל ספק חלב כשהוא הדיוט** - דקא סבור דשומן הוא. **ונתמנה ונודע לו על ספקו** - שנודע לו לאחר שנתמנה שספק חלב אכל. **מהו** - מי מייתי אשם תלוי או לא. **מדאישתני לודאי** - דקאמר ר' שמעון דקודם לכן היו שוגגים שלא ידעו אם אכלו כלל ובהיא ליכא אשם תלוי אם נודע להם משנתמנו פטורים לפי שנשתנה גופם דהשתא נתמנו ומדאישתנו לקרבן ודאי אישתנו נמי לקרבן ספק ופטור ואין מביאין אשם תלוי. **או דלמא כי אישתני לודאי** - היינו טעמא דר' שמעון דפטר משום דאישתני קרבן דידיה דכשהוא הדיוט מביא כשבה או שעירה והשתא כי נתמנה משיח מביא פר ונשיא מביא שעיר. **אבל הכא** - כי נודע לו על ספק דנודע לו משנתמנה דספק חלב אכל. **דלא אישתני קרבן דידיה** - דעל ספק חטאת קבוע בין כשהוא הדיוט ובין כשהוא נשיא מביא אשם תלוי מודה רבי שמעון דמייתי אשם תלוי תיקו. **מעם הארץ** -

מביא קרבן ולא כל עם הארץ. **פרט למומר** - שאין מקבלין מידו. **אלא הכא באוכל נבילה לתאבון** - דכי אין לו בשר דהיתרא אוכל חלב ונבלה ונתחלף לו לזה חלב בשומן ואכלו דסבור דשומן הוא קא מיפלגי ולכשנודע לו דחלב הוא רוצה להקריב קרבן ת"ק סבר כיון דלתאבון אכיל במזיד מומר הוא ואין מקבלין מידו ור"ש בר יוסי סבר כיון דבמזיד אי משכח היתרא לא אכיל איסורא שב מידיעתו קרינא ביה ולא מומר הוא ומקבלין מידו. **קתני** - אכל חלב שחוטה זה מומר והדר תני איזהו מומר מאי קאמר. **להכעיס** - דאית ליה היתרא ואכיל איסורא. **הרי זה צדוקי** - ושחיטתו לעבודת כוכבים. **אוכל נבילה וטריפה שקצים ורמשים ושתה יין נסך** - הואיל והני אוכלין הוו דברים שהנפש קצה בהם ודאי להכעיס הוא עושה וסתמו רע (השמטת הצנזורה: מין) הוא. ר' יוסי בר רבי יהודה **אומר אף הלוּבש כלאים** - הרי זה מומר. **מאי איכא** - בין ת"ק לרבי יוסי בר רבי יהודה כיון דאמר ת"ק אכל חלב הרי זה מומר מה לי אוכל חלב מה לי לובש כלאים אידי ואידי דאורייתא ואסור. **ת"ק** - סבר כלאים דאורייתא דומיא דחלב הוי מומר דהיינו ארוג ביה חוט של צמר וחוט של פשתים יחד על פני כולו. **ור' יוסי** - סבר אף הלוּבש נמי כלאים דרבנן הוי מומר דהיינו או שוע או טווי או נוז דהכי מפרשי רבנן שעטנז שוע טווי ונוז כדאמרינן במסכת נדה (דף סא) ורבנן גזור בחד מנייהו שוע שמנפץ כאחת ועשה מהם לבד טווי שנטוה כאחת ותכף בו שתי תכיפות נוז שארוג אפי' חוט אחד של צמר בבגד פשתן או חוט אחד של פשתן בבגד צמר דכולהו אסור מדרבנן. **חד אמר** - האוכל חלב ונבילה לתאבון הרי זה מומר. **להכעיס** - דאית ליה היתרא ואפי' הכי אכיל איסורא צדוקי הוא. **אכל פרעוש או יתוש הרי זה מומר** - דהכא ודאי להכעיס קא עביד דלאו מידי דבר מיכל הוא וקתני הרי זה מומר ואינו צדוקי וקשיא למאן דאמר להכעיס צדוקי הוא. **לעולם אימא לך** - להכעיס צדוקי הוא והכא היינו טעמא דהוי מומר ולא הוי צדוקי משום דקאמר בעינא למיטעם טעמא דאיסורא שתאב לטעום דבר אסור ולא להכעיס קא עביד.

דף יא.ב

מה להלן שאין על גביו אלא ה' אלהיו - דבמלך קא משתעי קרא דכתיב שום תשים עליך מלך (דברים יז). **כגון אני מהו בשעיר** - כלומר נשיאות דידי מי הוי נשיאות מעליא דאילו הוינא בזמן שבית המקדש קיים מייתינא שעיר או

לא. **א"ל הרי צרתך בבבל** - ראש גולה שבבבל דהוי על גבך ואנן בעינן שאין על גביו אלא ה' אלהיו. **התם שבט** - דהיינו מקל כמו כי תכנו בשבט לא ימות (משלי כג). **והכא מחוקק** - חכם. **מתני'**. **איזה הוא המשיח** - שמביא פר בהוראה זה המשוח בשמן המשחה. **ולא מרובה בבגדים** - שבבית שני שלא היה להם שמן המשחה. **אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות** - שמרובה בגדים אינו מביא פר העלם דבר לא משלו ולא משל צבור אבל מביא כשבה או שעירה דיחיד. **ואין בין כהן א** - המשמש - והיינו ראשון שחזר לעבודתו ולאחר שחזר הוי פר של יוה"כ שלו ועשירית האיפה שלו. **וזה וזה** - בין כהן המשמש דהיינו ראשון שחזר לעבודתו ובין כהן שעבר דהיינו שני שמינו תחתיו דלאחר (שנעבר) [שחזר] הראשון מעבירין השני. **שויס בעבודת היום** - דמקרבי קרבנות היום ביוה"כ איזה שירצה. **גמ'**. **שמן המשחה שעשה משה** - כדכתיב שמן משחת קדש יהיה זה לי (שמות ל). **בו שולקין את העקרים** - אותם שרשים של בשמים האמורים בפרשה דכתיב ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור וגו'. **והלוא לסוך בו את העקרים אינו מספיק** - לפי שהשמן לא היה אלא שנים עשר לוגין כדמפרש לקמן והעקרים היו מרובים ואפילו בסיכה היא נבלע בעקרים כל שכן בשליקה. **אלא שורה את העקרים במים** - ברישא שהיו מתמלאים מן המים ושוב לא יהו בולעים מן השמן כל כך. **ומציף עליהן שמן** - לאחר שהוציאים מן המים כדי שיקלוט השמן מריח הבשמים. **וקפחו** - ומוציא השמן לאלתר וקפחו כמו קפחתי את הרועה (יומא דף פג). **טעון משיחה** - ואי לא משוח בשמן לא הוי כה"ג. **מפני מחלוקתו** - דהיכא דאיכא מחלוקת בעי משיחה. **ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל** - משמע ירושה היא להם כאדם שמוריש ירושה לבניו. **ולא כל דבעי מלכא מורית לבניה מלכותא** - אפילו בלא משיחה. **ירושה היא** - בזמן ששלום בישראל. **משום דמלך ראשון הוא** - ממשפחתו דאינו מלך בן מלך. **זה** - דמלכות בית דוד טעון משיחה. **ואין אחר** - שאינו ממלכי בית דוד טעון משיחה. **משום מחלוקתו של יורם נמעול בשמן המשחה** - דאמרינן לעיל דמלכי ישראל אין מושחין ממנו. **באפרסמא דכיא** - דלא הוי משמן המשחה. **ומאי בכור** - דקרי ליה הבכור יוחנן. **בכור למלכות** - שמלך ראשון. **יורם ממלא מקום אבותיו הוה** - דכי מלך אכתי הוה צדיק ממלא מקום אבותיו הוה ואחר כך החמיץ. **משולם במעשיו** - דצדיק גמור הוה בעל מעשים טובים. **אמר לו** - נבוכד נצר יה

יצדיק עליך את הדין אם תמרוד בי.

דף יב.א

ומי הוה שמן המשחה - בימי יהואחז דקתני ויהואחז נמשח מפני יהויקים. **והתניא משנגז הארון וכו'** - מדכתיב תשימו בארגז מצדו דארגז בצד ארון קאי אלמא בהדי ארון נגז ומדקאמר יאשיהו תנו את ארון ה' בבית וגו' משמע שצוה לגונזו. **אין לכם משא בכתף** - ואמרינן במסכת שקלים אמר להם אם גולה עמכם שוב אינכם מחזירין אותו בכתפיכם צוה לגונזו. **אתיא שם שם** - דכתיב בארון ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת וגו' וכתבי ונועדתי שמה לבני ישראל וכתבי בצנצנת המן ותן שמה מלא העומר מן מה ארון נגזו אף צנצנת המן נגזו. **אתיא דורות דורות** - דכתיב בצנצנת המן והנח אותו לפני ה' למשמרת לדורותיכם וכתבי בשמן המשחה שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם מה צנצנת המן נגזו אף שמן המשחה נגזו. **משמרת משמרת** - דכתיב בצנצנת המן דהוי נגזו למשמרת לדורותיכם וכתבי במקלו של אהרן למשמרת לאות לבני מרי וגו' מה צנצנת המן נגזו אף מקלו של אהרן נגזו. **אמר רב פפא באפרסמא דכיא** - משחו את יהואחז. **כמין נזר** - דהדר ליה הודרני באצבעתיה ככלילא (כזה). **כמין כף יוני** - שמתחיל למשוח באצבעו בין ריסי עיניו ומושך אצבעו על הראש והולך עד שמגיע לעורף ככף יוני כזה במקור יש כאן ציור בצורת חי"ת גדולה. **נותנים לו שמן בין ריסי עיניו** - ושם מושחים לכהן כמין כף יוני כדפרישנא. **מאן דאמר יציקה עדיפא דכתיב ויצוק משמן המשחה** - והדר וימשח. **שכן אתה מוצא אצל כלי שרת** - דהוה משיחה ולא יציקה. **מה טעם ויצוק משום דוימשח** - כבר. **כשהוא מספר** - כשהיה מדבר עם אחרים. **עולות ויושבות** - בעקרי זקנו כדי שלא יפלו. **שמא ח"ו מעלתי בשמן המשחה** - שנגעתי בו כשהלבשתיו. **ואני מעלתי** - שמא נפל עלי מן השמן במקום שאין ראוי למשיחה ומעלתי. **והורדתם אותו אל גיחון** - אלמא בעי משיחה על המעיין. **ניתלי** - ידליק. **אי משוך נהוריה** - שדולק כל זמן שהשמן בתוכו. **לירבי תרנגולא** - על שם ההוא עיסקא. **שמין ושפיר** - שמשמנת ומשבחת. **ביתא דחברא** - בית חשוך. **ולאו מילתא היא** - דזימנא דאף על גב דלית ליה בבואה דבבואה הדר אתי ואפי' הכי לא ליעבד הכי דדלמא לא חזי בבואה דבבואה חלשה דעתיה ומתרע מזליה ולא הדר אתי [משום דמיתרע מזליה דאי לא הוה עביד הכי לא הוה

מיתרע מזליה והדר אתי] הלכך לא ליעביד. **קרא ורוביא כרתי וסילקא ותמרי** - דהני גדלי לעגל טפי משאר ירקות קרא דלעת רוביא תלתן. **גרסו מתניתא** - מעיקרא כי היכי דתהוי מרגלא מילתא בפומיכו ותהוון ידעין למשאל ליה. **ממשכן שמעתא** - דלא ליפסוק מפומיכו כמעין זה שמושך והולך. **דמתא מחסיא** - הווי תלמידי חכמים ראויים להוראה ותרבות יפה היה בהם אבל בפומבדיתא לא הוי תרבות מעליא כל כך וקאמר ליה מוטב לו לדור באשפה במתא מחסיא מלדור באפדנא בפומבדיתא. **גילדנא סריא** - מוטב לאכול דג קטן מוסרח כדאמרינן בפ"ק דמו"ק (דף יא) כוורא סמוך למיסרחיה מעלי. **מכותחא דרמי כיפי** - אפילו מכותח שהוא משובח וחזק שמשבר את האבן כשופכים הימנו אעפ"כ לא תאכל הימנו כדאמרינן בפרק (ערבי פסחים) [ואלו עוברין (פסחים מ"ב)] שלשה דברים נאמרו בכותח מטמטם את הלב וכו' כיפי סלעים כדמתרגמינן סלע כיפא אית דמפרשי מוטב תאכל גילדנא סריא שאין דמיהם יקרים מכותח שאוכלים אותו עשירים ושרים הדרים ברמי כיפי כלומ' במגדלים וחומות גדולות לפי שדמיהם יקרים. **אם הכהן המשיח יכול מלך** - יביא פר שהיה משוח ת"ל כהן. **המיומן שבמשוחים** - דהיינו כהן גדול. **מרובה בגדים** - מנין תלמוד לומר והביא הכהן המשיח.

דף יב.ב

אימא סיפא אין בין כהן המשמש לכהן שעבר - דהיינו שני. **אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה** - דמשל ראשון הן באין הא לכל שאר דבריהם זה וזה שוין דשני נמי כל מצות כהונה גדולה עליו. **אתאן לרבי מאיר דתניא וכו'** - עבר דברייתא לא דמי לשעבר דמתניתין. **רבי היא ונסיב לה אליבא דתניא** - בחדא סבר לה כרבי מאיר וסתמה כרבי מאיר וברישא סבר לה כרבנן וסתמה כרבנן. **רבי שמעון סבר לה כרבי מאיר בחדא** - דכהן שעבר דשני כל מצות כהונה עליו חוץ מפר יוה"כ ועשירית האיפה. **ופליג עליה בחדא** - דאילו רבי מאיר סבר מרובה בגדים מביא פר הבא על כל המצות דהיינו פר העלם דבר של צבור ואילו ר' שמעון סבר דאינו מביא פר הבא על כל המצות כדתנן אין בין משוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות. **ונוטל חלק בראש** - אע"פ שאינו מקריב. **ומשמש בח' כלים** - וההדיוט בד'. **וכולם נוהגין במשיח שעבר** - דהיינו שני. **חוץ מפר יוה"כ ועשירית האיפה** - דאין בין כהן המשמש לכהן שעבר אלא פר יוה"כ ועשירית האיפה. **מאן**

שמעת ליה דאמר פטור על טומאת מקדש וקדשיו - רבי שמעון. ת"ל כי נזר שמן משחת (קדש) אלהיו עליו ולא על משיח חבירו - למעוטי משוח מלחמה דאין מקריב אונן אבל כהן גדול מקריב אונן בין מרובה בגדים ובין ראשון שחוזר לעבודה ואפילו שני מפני שהן בכלל כהונה [גדולה] לאפוקי משוח מלחמה דלאו בכלל כהונה גדולה הוא. ואחר שחלקו הכתוב - למשוח מלחמה שאינו מקריב אונן ככהן גדול יכול לא יהא מצווה על הבתולה. אלא שעבר מחמת קריו - דהוי כהן גדול מעליא שהרי חוזר לעבודתו הוא. עבר מחמת מומו - דאינו חוזר לעבודתו מפני המום מנין שמצווה על הבתולה תלמוד לומר והוא. משיח שנצטרע - כלומר כהן גדול שנצטרע מהו באלמנה. מי אמרינן - כהונה גדולה מדחא דחי להאי מאלמנה או דלמא כהונה גדולה מיפטר פטר ליה להאי מאלמנה וכי נצטרע דליכא כהונה גדולה לא פטר ומותר באלמנה. עבר מחמת מומו מנין תלמוד לומר והוא - דאפילו עבר ראשון מחמת מומו אסור באלמנה וכי נצטרע אין לך מום גדול מזה ושמעי' מינה דאפילו הכי אסור באלמנה. למטה למטה ממש - דהיינו בשפת חלוקו. למעלה למעלה ממש - בצואר בשפה במפתח חלוקו. למטה מקמי שפה - שקורעין למטה משפה לפיו שהוא למטה מבית הצואר. למעלה מקמי שפה - שקורעין בית הצואר ממש. כיון דבעלמא הוי קרע - דאם רצה אינו מבדיל אלא קורעין למטה משפה ויצא ידי קריעה אם כן כהן גדול היכי מצי קרע למטה מקמי שפה קרי כאן בגדיו לא יפרום. אינו אלא קרע של תפלות - דבעלמא לא יצא ידי קריעה הלכך מותר בכהן גדול. בראש ובגד של סוטה - דכתיב ופרע את ראש האשה (במדבר ה) ותנן במס' סוטה (דף ז) הכהן אוחז בבגדיה אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו. שמואל סבר לה בחדא כרבי יהודה - דכל שאינו מבדיל מקמי שפה הוי קרע של תפלות. ופליג עליה בחדא - דאילו רבי יהודה סבר דכהן גדול אינו בפריעה ופרימה כל עיקר ושמואל סבר דפורם מלמטה למטה מקמי שפה. למה לי למכתב אשר לעולת התמיד - אלא לכל דתדירא בכל מקום היא קדמה דזה בנה אב דבכל מקום תדיר קודם דמשמע אשר לעולת התמיד שהיתה כבר. לפתוח ראשון - לקרות בתורה. ולברך ראשון - בזמון.

דף יג.א

פרשת פר כהן משיח - כתיבא ברישא והדר כתיבא פר העלם דבר של צבור

ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת דהיינו לפר כהן משיח למה ליה למיהדר וכתב כאשר שרף את הפר הראשון. **וכפר בעדו** - והדר ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל. **פר דעבודת כוכבים** - הוי עולה. **חסירא אל"ף** - למימרא דעולה קדמה. **כמשפט כתיב ביה** - בפר דעבודת כוכבים דבתר כתיבה אזלינן ועולה ברישא כתיבא. **שעיר יחיד קודם לכבשת יחיד** - כגון שהיו שנים זה הביא כשבה וזה הביא שעירה. **שכן נתרבתה באליה** - דעז אינה טעונה אליה. **בגין יום** - בגלל יום כבש גלל עומר וכבשים בגלל שתי הלחם. **מתני' עומדים בקלקלה** - האיש למשכב זכור. **גמ' אמו קודמת לכולם** - דאית לה זילותא טפי. **[חכם קודם למלך ישראל** - שאין כל ישראל ראויין לחכמה אבל מלך כל ישראל ראויין למלכות]. **מלך קודם לכהן גדול** - מדאמר מלך לכהן גדול קחו עמכם מעבדי אדוניכם [וע"כ אנפשיה קאמר] אלמא מלך עדיף. **אמרכלא** - שממונה על כולם ואין משיבין על דבריו. **גזבר** - הממונה על האוצרות שבמקדש. **איבעיא להו לענין טומאה** - ליטמא למת מצוה סגן ומשוח מלחמה אי זה מהם קודם. **להחיותו** - הוא קודם לסגן משום דצבור צריכים לו למשוח מלחמה לצורך מלחמה טפי מסגן. **דכתיב ויבדל אהרן** - אלמא כהן עדיף מלוי. **[בכלל ארור** - כנען לא מצא נח קללה א לכנען גדולה מזו שיהא עבד לאחיו מכאן שכל עבד הרי הוא בכלל ארור]. **הכל רוצין לישא גיורת** - שמתרצין לישא גיורת מלישא משוחררת. **משוחררת לא היתה בחזקת שמור** - דסתם שפחה מופקרת לשון אחר גיורת בעיא לאיגיורי ומשמרת עצמה לפי שבדעתה להתגייר אבל שפחה אין בידה לשחרר עצמה ואינה משמרת עצמה. **מפני מה הכל מושלין בעכברים** - כלומר מפני מה נתנה מפלה יתירה לעכברים שנרדפין תדיר תדיר. **אמר להם מפני שסורן רע** - שיצר לבם רע הוא יותר מדאי סורו שר שלהם כדאמר (ב"מ דף נט) בגר שסורו רע דהיינו יצר הרע ששר שלו רע הוא. **מאי היא** - היכי הוי סורן רע. **אמר רבא אפילו גלימי** - דלאו מאכל ולית בהו הנאה אפי' הכי גייצי להו. **גייצי** - נושכין.

דף יג.ב

שופתא - ביתד של מרא דעץ הוא גייץ. **המניח כליו** - מלבושיו. **פת פחמין** - פת האפוי בגחלים. **של שיורי העיסה** - שנשתיירה מלישה. **משכח למוד של ע' שנה** - שסדור בפיו כל ע' שנה. **משיב** - מחזיר את הלמוד שנשתכח הימנו

כבר ע' שנה. **וסימנך** - לגרסא שלא תטעה שאם לא תדע אם אחד אומר אחד ולא שתיים ואחד אומר שתיים ולא שלש או שמא אחד אומר שתיים ולא שלש ואחד אומר שלש ולא ארבע יהא סימן קמיצה כלומר כפוף הקמיצה ונשתיירו מאותן אצבעות של יד העומדין לבד שתי אצבעות זקופין כסדרן מכאן דהיינו אצבע ואמה מכאן וזרת מכאן דהיינו שתי אצבעות מכאן ואצבע אחד מכאן ובכך תהא זכור שאחד אומר אחת ולא שתיים ואחד אומר שתיים ולא שלש גודל לא קא חשיב הכא עם שאר אצבעות משום דלא קאי בסדר אצבעות. **האוכל פת** - ופחמין עצמן כחדא חשיב להו. **קשים ללמוד** - שהעושה אותן יהא קשה לשמוע. **העובר תחת אפסר גמל** - כ"ש תחת גמל עצמו כחדא חשיב להו. **העובר תחת ריח של נבילה** - כלומר ההולך ומריח ריח נבילה דכל ההולך ומריח הוי עובר תחת אותו ריח שהריח הולך ועולה. **זוהמא ליסטרוון** - אותו כף שבוחשין את הקדרה קרי להו הכי על שם שמעבירין הזוהמא לצדדין [על שני צדיו תרגום על תרין סטרוהין]. **כל העם עומדין** - כל השורות כולן אפילו הן מאה. **ועושין לו** - שתי שורות בלבד. **עושין אותן** - לבני חכמים שממונים אביהם פרנס על הצבור. **סניפין** - שמושיבין אותן בצד הזקנים מפני כבוד אביהם דהויין סניפין לזקנים כסניף זה שמצניפין לקורה גדולה סניף בלע"ז. **אלא לקטנים** - דאנוס הוא אבל יצא לגדולים אינו נכנס ויושב במקומו דפושע הוא משום דהוה ליה למיבדק נפשיה. **כדי שלא יתרחק** - דהיוצא לפנות ביום צריך שיתרחק מן הדרך כדי שלא יהו אחרים רואים אותו כדאמרינן במסכת ברכות. **אמר רבא ובחיי אביהם** - הא דעושים סניפין מפני כבוד אביהם. **נשנית משנה** - הא דתניא לעיל כשהנשיא נכנס וכו'. **נתקין מילתא כי לדידן** - כלומר נעבד ליה כי היכי דעבד הוא לדידן ואית דגרסי נתקין מילתא כי ליתנן כלומר נתקין מילתא דלהוי לזכרון לעולם לדורות אפילו כי אינן בעולם ואית דאמרי נתקין מילתא כי ליתני לומר לו שילמדנו דבר שאינו יודע ללמוד ויתבייש. **גלי עוקצים** - ידרוש לן מסכת עוקצין. **דלית ליה** - שאין סדור לו. **פשט** - פירש. **גרס ותנא** - גרס ושנה. **אמר** - רבן שמעון בן גמליאל מאי דקמא דלמא חס ושלום כו'. **בתר דאוקים** - בתר שסיים. **ושדו ליה** - לפיתקא בי מדרשא. **שאלות דהוה מיפריק מתרץ** - ומה שלא היה מתרץ כתבו אינהו הפירוקין ושדו בי מדרשא. **[תורה מבחוץ כו'** - או הם יכנסו לבהמ"ד או אנו נצא אליהם ונשב עמהם]. **נהי דאהני לך קמרא דאבוך** - כלומר דאהני לך חשיבותא דאביך דהוית אב

ב"ד אבל למהוי נשיא מי אהני לך דקא בעית למהוי נשיא. **קמרא** - אבנט מוזהב כדאמר' במסכת שבת בפ' במה אשה (דף נט). **מתני ליה רבי לרבי שמעון בריה אחרים אומרים אילו (לא) היה תמורה לא היה קרב** - דתנן במס' בכורות בפ' בתרא (דף ס) קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשין התשיעי נאכל במומו והעשירי מעשר והאחד עשר קרב שלמים ועושהו תמורה דברי ר"מ אמר לו רבי יהודה וכי יש תמורה עושה תמורה והא קיימא לן דאין תמורה עושה תמורה כדתנן במסכת תמורה בפ' קמא (דף ה) אך בכור שור קדש הן וכו' הן קריבין ואין תמורתן קריבין ומעשר יליף עברה עברה מבכור כתיב הכא כל אשר יעבור תחת השבט וכתוב התם בבכור והעברת כל פטר רחם וגו'.

דף יד.א

אמר ליה האויב תמו חרבות לנצח - דמשמע אע"פ שכבר מתו חרבות לנצח ואין יפה להזכירם. **אפי' רבי** - דעניו הוה הכא לא נהוג ענותנותא יתירא דאמר משום רבי מאיר ולא רצה לומר בהדיא אמר ר"מ. **סיני עדיף** - מי ששנה משנה וברייתא סדורין לו כנתינתן מהר סיני. **וחד אמר עוקר הרים** - דחריף ומפולפל בתורה אע"פ שאין משנה וברייתא סדורין לו כל כך. **רב יוסף** - קרו ליה סיני לפי שהיו משניות וברייתות סדורות לו כנתינתן מהר סיני אבל לא היה מפולפל כרבה. **הכל צריכין למרי חטיא** - כלומר רב יוסף הוא מרי חטיא שמשנה וברייתא סדורין לו מפי השמועה כנתינתן מהר סיני דמשנה וברייתא אבוהון דהלכתא. **אומנא לביתיה לא קרא** - שלא רצה לנהוג שררה בעצמו כל אותן השנים שמלך רבה אפילו בהאי שררותא שלא רצה להביא שום אומן בתוך ביתו אלא כשהוא רוצה להקזי דם היה האומן על לביתיה דרבה ושם היה מקזי ואית דגרסי שלא רצה לנהוג שררות בעצמו כל אותן שנים שמלך רבה כלומר שלא היה לו פנאי להקזי עצמו אלא היה עוסק כל שעה בתורה לפני רבה. **חזייה לאביי דגבה רישיה** - כלומר ראה לו הרמת ראש. **נחמני פתח** - ואמור דרשא דמשמיא פסקו ליה רבותא אביי קרו ליה נחמני (ואיכא דאמרי דבלשון גנאי קרי ליה נחמני כלומר עדיין אתה תלמידו של רב נחמן). **חריף ומקשה** - מתוך פלפול יתירא דהוה ליה הוה מקשה ומתרץ אבל רבה בר מתנה לא הוה חריף כל כך אלא מתוך שהוא שוהה ומעיין יפה יפה מסיק אליבא דהלכתא. **הדרן עלך כהן משיח וסליקא לה**

מסכת הוריות. אא -